

Богдан
Стельмах

ПОЕЗІЇ

ЛЬВІВ
ВИДАВНИЦТВО
«КАМЕНЯР»
1984

Я знов — туди,
Де птах з діброви
Заснуло востромів круло,
Де під корінням яворовиц
Купить холодне ожерело,
Де родить пупець космонавта,
Що полетів — одзолотів,
Де в ніч поміж ВЧОРА й ЗАВТРА
Уперше вірш мій мерехтів...

Він був найстарший, овіянийний,
Вмишався в ньому цілий світ.
Він був, як перший день у світі,
І перед рещтою — погляд,
Во там невад бруніли руми
І руми кувлява, мов чапляня...
А жаль за ними за старими:
Нови-бо, як-не-як, — рідня.

В новій збірці сучасного українського поета
пошири прозаїчний, складаючий три п'яти:
«Стихи и песни», «Три короткі поеми» и «Ліре-
песня української лірики». В цих перших
п'ятих — стихи о високих моральних качествах
советского человека, его патриотизме, лирические
стихи, в третьем — пейзажи классических образ-
нов поэзии древних египтян.

Р е ц е н з і я
М. М. Івницький,
Л. Ю. Савва

ВІРШІ та ПІСНІ

Оптимістичний реквієм

Вдивляюсь в тебе, Україно,
Й мовчу про тебе.
Он хмари в небі, як руїни,
В праруськім небі.
Зелений травень над житами,
Поганський травень.
Поникли глави під щитами,
Розпались лави.
Схрестились в дзвоні довгі списи,
В останнім дзвоні.
І безборонні літописи —
Як похоронні.

Вдивляюсь в тебе, Україно,
Й мовчу про тебе.
А в небі сонце, мов з калини,
В козацькім небі.
Міняють волю на шляхтянок
(За панну — волю),
Корчують над трьома шляхами
Тополю-долю.
Шаблі — у піхвах, кулі — в дулах,
В нічному — коні.
Сплять похоронні по бандурах,
Сплять похоронні.

Вдивляюсь в тебе, Україно,
Й мовчу про тебе.
Багринь і синь напереміну
В жовтневім небі!
Сміється воля молоденька
В люстерко шаблі.

В очах втопила сива ненька
Солоні краплі.
Під шумом клена сплять синочки
Її червоні.
А похоронні — що листочки
В кленовій кроні.

Вдивляюсь в тебе, Україно,
Й мовчу про тебе.
Вирують бомби, виють міни
В недільнім небі.
Рокочуть жерла гімн гарматам,
Охриплі жерла.
Війна пожерла будні й свята —
Усе пожерла.
На підвіконні, в царстві лілій,
На підвіконні,
Ще й на осонні — почорнілі
Да й похоронні...

Тобі, безсмертна Україно,
Співаю пісню!
У небо стебла б'ють розгінно —
В землі їм тісно.
Дорідний колос в полі зріє,
О рідний колос!
На повен голос — грім надії,
На повен голос!
На повен голос величаю
Твоїх героїв,
О Україно, отчий краю
Женців і воїв!

Джерело

Вечірній птах здійметься на крило,
Густий туман впаде на дно долини,
І зацвіте цілюще джерело
Під золотим густим кущем ліщини.

Воно цвіте за гаєм край межі
Від давніх літ — під сонцем і зірками,
Там воду п'ють сарниці і вужі,
І солов'ї, і небо з ластівками.

Воно цвіте сталево в пору дня,
Воно цвіте мідяно в пору ночі,
В його воді відбилась тінь коня
І тінь зорі, і материні очі...

Так хочу знов, щоб щастя привело
Мене туди, де в тихих тінях гаю
Зодвіку б'є цілюще джерело —
Невтомне серце батьківського краю.

Вечірній птах здійметься на крило,
Густий туман впаде на дно долини...
Там б'є і б'є невтомне джерело —
Живе і вічне серце Батьківщини.

* * *

В далину на останніх крижинах
Відпливла березнева пора.
Задивилась моя Україна
У блакитне свічадо Дніпра.
Задивилася мрійно моя Україна
У блакитне свічадо Дніпра.

На світанку вишнева хмарина
Вілим цвітом окутала сад.
Задивилась моя Україна
В чисті очі своїх немовлят.
Задивилася ніжно моя Україна
В чисті очі своїх немовлят.

Нагло кинула ніч горобина
Блискавицю в гніздо солов'ю.
Задивилась моя Україна
В насторожену душу мою.
Задивилась тривожно моя Україна
В насторожену душу мою.

Україно, вогнем на граніті
Оздоров моє слово слабе,
Щоб не скривдив ніхто в цьому світі
Ні Дніпра, ні дітей, ні тебе.
Щоб не скривдив ніхто і ніколи у світі
Ні Дніпра, ні дітей, ні тебе.

* * *

Він лежав під зеленим розгойданим небом,
Підім'явши під себе червоні конвалії,
А натхненні зозулі над ним так травнево —
Чи йому, чи синам — довголіття кували.

І сини виростали — був світ наче загадка,
А батьків не було — тлумачів і радників.
Їх ще досі чекають з далекого заходу:
Сороклітні оратаї — двадцятирічних ратників.

Останній монолог Юрія Великановича

Ще нічого ніхто не знає,
Ще за мною ніхто не тужить,
На труну дубів не рубають
І на віко дощок не стружать.

Ще листи мені, певно, пишуть,
Ще літає моя зозуля,
Ще наклепника жаб'ячий писок
Над моєю відсутністю журиться.

І нічого ніхто не знає.
Я ж, відтак, за Іспанію гину.
Он вже куля мене спиняє,
Рве на клапті останню годину.

Он вдивляється мати сива
У дороги мої далекі.
Он за хмарами мого сина
Натомились нести лелеки.

Ой, лелеченьки, леле, леле...
Люлі, синку... яким ти був би?..
Мати в голови м'яту стеле
І кохана цілує в губи.

Володимирові Ковалю

1943—1983 рр.

«Ой, таж Петро мені ніколи не снівся,
від самої війни, від самої своєї смерті,
а тут приснився!..
То він по нь о го прийшов...»

(З голосіння Володиної мами).

А синів моїх, шинкарочко,
Польським снігом замело.

Л. Кисельов

Пропав-розтанув білий сніг
На муаровім полі Польщі.—
Іван Коваль лежить без ніг,
Петро Коваль — в болючім зморщі,
Василь Коваль — без мудрих рук,
Семен Коваль — в гнізді гранати,
Ілько Коваль останній звук
Зубами силиться з'єднати.
Богдан Коваль — під серцем сталь.
Дмитро Коваль — під серцем туга...
І там — Коваль, і там — Коваль,
І гасне кузня, гасне друга,
І завмира в стельмашці бук,
І завмирають липа з кленом...
З-за гір журби високий звук
Селові сповіща зелено
Про те, що в Польщі на землі
Вітри останній сніг злизали...

Кували чорним ковалі,
І стельмахи сріблом тесали.

Вага полум'я

*Світлій пам'яті
Ереста Портягіна —
поета і геолога*

Свічу поставлять. Полум'я її
Урівноважить ніч — вага однака.
А полум'я сузір'їв Зодіака
Урівноважить задуми мої.

Розпалять ватру. Полум'я густе
Урівноважить страх — я знов нейтральний.
І спокою баранчик пасторальний
Знов слухатиме, як трава росте.

Роздмухають пожежу — дим і грім!
Урівноважу полум'я бідую:
Не тіні воїв — рушать чередою
Могили й злидні повз отецький дім.

Одвічні терези, одвічні ваги:
Там — полум'я, а тут — наш світ і ми...
Не в честь відваги, не на глум розваги —
Щоб збити знак страшної рівноваги,
Кидаюсь я на полум'я грудьми.

Пісня

Вже з-над зорі полярної
Срібні джерела б'ють,
Вже з них орли поранені
Воду цілющу п'ють.
Світ овива теплом мене,
Я до зорі іду,—
Там, за четвертим променем,
Воду живу знайду.

Щиро в долонях світиться
Чиста жива вода.
Людам усього світу я
Воду живу віддам.
Хлюпаю з повних пригорців —
Зорі горять в імлі.
Хай оминають прикрощі
Добрих людей землі!

Знов до зорі предвічної
Вперто летить орел.
Хочу, щоб всі повірили
В силу живих джерел.
Світ овів теплом мене,
Я до зорі іду,—
Там, за четвертим променем,
Воду живу знайду.

Приземлення

Ця квітка вже втомилася цвісти,
Її вже вчора не впізнали бджоли.
Стернинкою її вколало поле
І спопеліло в тихому «прости».

На небо ясно, рясно ніч зійшла
І видалася тихою, як влітку,
І кожна зірка вибирала квітку,
Одна — свої квітки не знайшла.

А потім ранок срібних цвіркунів
Оповістив траву, що скоро осінь,
Бо в'яне квітка — та, що в хмарі осій
Цвіла щасливо шість веселих днів.

На сьомий день — втомилася цвісти.
Недільний жайвір над полями вився,
І пастушатам — космонавт явився:
Лежав, на квітку втомлену дивився
І погляду не здужав одвести.

Передчуття

Після золота осені — срібло зими,
І нічого не вдієш — мінятися мусиш.
Відмахавши своє золотими крильми,
Відлетів березняк сеї ночі, як гуси.

Лиш негусто і сухо біліє каркас —
Тиха кліть, де берези жили до відльоту,
Та зів'яв під ожинником стежки аркан,
Та струмочок боками притерся до льоду.

Після золота осені — срібло зими.
Отворилася пустка під небом — як скриня.
Мабуть, скоро тільк Всесвіту, зимна і синя,
Опочити на срібні зійде килими.

Мандрівка днів

Юркові Брилинському

Летіти ще дням і летіти,
А тим, одлетілим,— тепло...
Лиш погляду журне стебло
Схилилось за обрій синіти.

Як буду відвертий з собою,
То й світ зрозуміє мене:

Прощай, учорашній мій дне,
Бо нині вже я не з тобою...

Минати ще дням і минати,
А тих, що минули, — нема.
Лиш спогаду птиця німа
Висить над безоднею втрати.

Падіння Ікара

Черкнув крилом по сонцю по вельможному,
Що богувало над сумирним днем,
І крила, мов салюти переможні,
В півнеба розросталися вогнем.

А жах землі вже доростав до крику,
До лементу, до зойку, до плачу:
«На сповідь, на коліна, бунтівнику!»
— Не можу, бо лечу!

Земля вогніла обріями грізно:
«Зухвальче, слухай, що тобі речу!
Отямся! Схаменися! Ще не пізно!»
— Не можу, бо лечу!

Оливами лягла на білі скали,
Молилася, та він молінь не чув.
«Ти ж не летиш! Ти падаєш, Ікаре!..»
— Не падаю! Лечу!

Бог війни

Скульпторові Теодозії Бриж

Готять вогні, сичать зелені води,
На коліна скіфи впали і мовчать.
Зайшли ковалі — два чорні богороди
Клеплять диким скіфам першого меча.

Клеплять сьомий день — нема ні свят, ні буднів,
Бо нема богів, лиш є предметний меч.
Клеплять бога скіфам ковалі прибудні —
Як в такого бога віри не поймаєш!

На ніч ковалям дівчат найліпших рають,
Наливають в кубки липових медів...
Сто племен минаю, важко засинаю
Обіч скіфських вогнищ, баб, і дів, і вдів,

Ковила ласкава ковалів лоскоче,
Сивим скіфам сняться сороміцькі сни,
А мені — чужому — просто в карі очі
Цілиться мечем незрячий бог війни.

* * *

Над березнем у бурих кублах лип
Бруньки бринять бадьоро, наче бджоли.
Старезний грак завзято, аж охрип,
Збира своє сімейство чорночолі.

Сніги відходять в землю — відбули.
Торкається землі кора надсніжна.
З-під хмар, що в небі скупо зацвіли,
Ось-ось надлине грому туга ніжна.

Вологі тіні на екранах нив
Повільно пропливуть під журавлями,
І вирушать замріяні селяни
На тракторах до недалеких жнив.

* * *

Пресвітла яблуня в саду.
О радості різдво рожеве!
До неї, мов до королеви,
З поклоном вранішнім іду.

Збиваю з трав рясну росу,
Щоб дзвоном крок мій ознаймила.
В дар замість ладану і мира
Торішнє яблуко несу.

Торішнє яблуко — це знак
Того, що цвіт — предтеча плоду:
Бо хоч і любимо ми зроду
Весняну буйноцвітну вроду,
Та осені чекає всяк.

Пісні ланів

Хорова сюїта

1

Прокидається музика лану безмірного —
Розбудися, о ниво, з біленького сну!
Від ранкового сонця до сонця вечірнього
Тягнем борозну чорну, як чорну струну.

Починається музика лану шовкового —
Прокидайся, о ниво, під градом зерна!

Від ранкового обрію до присмеркового
Оксамитовим басом гуде борозна.

Розливається музика лану врожайного,
І немає їй краю, немає кінця,
І летять в небеса за малесеньким жайвором
Наші очі і наші співучі серця.

І стоїть чоловік серед лану безмірного,
А довкола — жита, і жита, і жита,
І від раннього сонця до сонця вечірнього —
Золотого покосу струна золота.

2

Жайворонку-жайворе,
Хто нам поле виоре?
Тіу! Тіу! Тіу!
По-ле-тів!
Виорати людям поля не хотів!

Жайворонку-витіс,
Хто нам поле засіс?
Тіу! Тіу! Тіу!
По-ле-тів!
Засіяти людям поля не хотів!

Жайворонку-бояне,
Хто нам поле догляне?
Тіу! Тіу! Тіу!
По-ле-тів!
Доглядати людям поля не хотів!

Жайворонку-мастаче,
Хто нам поле випряче?
Тіу! Тіу! Тіу!
По-ле-тів!
Випрятати людям поля не хотів!

Жайворонку-блавате,
Хто нам буде співати?
Тіу! Тіу! Тіу!
При-ле-тів!
Над нивками крилоньками стріпотів!

3

У полі, у густім гарячім літі,
Я чую мову батька в шумоцвіті.
Загинув у війну він,
Замріяний і юний,
Лишилися слова його на світі.

Батькові слова —
То земля жива,
Береже трава
Батькові слова.
Батькові слова
Час не похова,
Мов рясні жнива —
Батькові слова.

Як тільки надлетять вітри з долини —
До мене слово батькове долине:
Згадає він про коней —
Майне рукав шовковий,
І спалахне червоно віть калини!

Батькові слова —
То земля жива,
Береже трава
Батькові слова.
Батькові слова
Час не похова,
Мов рясні жнива —
Батькові слова.

Цвіте у полі батькова могила,
Над нею мати тінь свою схилила...
В блакиті матіоли

Бринять слова, як бджоли,
І в небо їх возносять вічні крила.
Батькові слова —
То земля жива,
Береже трава
Батькові слова.
Батькові слова
Час не похова,
Мов рясні жнива —
Батькові слова.

4

«Ой, зелена повитиця в ячмені,
Покохала-м парубочка, а він — ні.
Ой, зелена повитиця у вівсі,
Покохала-м парубочка — знали всі.

Ой, зацвіла повитиця завчасу,
Люблю тебе, парубочку, за красу.
Розвилася повитиця, як Дунай,
А куди ж ти, парубочку, не минай!»

«Повилася повитиця в пшениці —
Лишу тобі поцілунок на лиці!
Повилася повитиця у житах —
Лишу тобі поцілунок на вустах!»

«А я тоту повитицю виполю,
А я тебе зі серденька виболю.
Знай виполю з жита, проса та з вівса —
Хай висохнуть мої сльози, як роса...

Ой, полоти повитицю не снага —
Хто там, хто там, чи не милий помага?!
В'яне, в'яне повитиця на межі —
А вже ми з тим парубочком не чужі!»

Тішся, ниво весняна,
Золотим дощем зерна,
Щоб широка та рясна
Зеленіла ярина.

Сієм, сієм, засіваєм,
Щастя-долю зазиваєм
До людей!
Зголосися, щастя-доле!
Колосися, рідне поле!
Веселімся, гей!

Тішся, ниво золота,
Впало літо на жита —
Повні міхи нагорта
Нам на многії літа.

Сієм, сієм, засіваєм,
Щастя-долю зазиваєм
До людей!
Зголосися, щастя-доле!
Колосися, рідне поле!
Веселімся, гей!

Стихла нива восени
Синім димом далини —
До майбутньої весни,
До нової борозни.

Сієм, сієм, засіваєм,
Щастя-долю зазиваєм
До людей!
Зголосися, щастя-доле!
Колосися, рідне поле!
Веселімся, гей!

Впав на ниву білий сон,
Білі тіні, білий тон...
Та не вічний січня трон,
Бо весна вже онде-он!

Сієм, сієм, засіваєм,
Щастя-долю зазиваєм
До людей!
Зголосися, щастя-доле!
Колосися, рідне поле!
Веселімся, гей!

Дими

Тепло іще по осонню,
Ще де-не-де зелені.
З маківки лється в долоню
Маку блакитне вино.

Сонця сліпуче засилля —
Вітер за ним удогонь!
Аж розкуйовдив бадилля
Наш картопляний вогонь.

Ось він! Ховаймо у ньому
Маківки чарку крихку,
Хмиз, вівсюгову солому
І часникову луску.

Ось він!.. На добру погоду.
Ось він!.. На зло воронню.
Осінь — навколо городу.
Осінь — навколо вогню.

В ньому офірна загреба —
П'ять картоплин — для зими...
Сунуть і сунуть до неба
Ситі, як овни, дими.

Вовкулака

(Гортаючи «Лісову пісню»)

Горобина ніч на селах. Спить Килина, діти
й злидні.
Два вогні скапнуть на стріху, гримнуть двері
до сіней,
І завив вовкулака в золотій своїй молитві,
Навпрошки чкурне з обійстя до торішніх осеней.

Там давно взялися мохом всі його дуби і граби,
Там в його озерах плава перетлілий листопад,
І ступають по забутім нетерплячі вовчі лапи,
І душа людська терпляче по забутому ступа.

Вже не вернеться додому — хай там все піде
за димом!

Напряде зима на плечі пряжі з білих веретен..
А мені, я знаю, з болю навіть вити не судилось.
А мене, я знаю, навіть білий сніг не замете.

Дід

В твоєму небі — крил на десять весен,
В моєму небі — жодного крила.
В твоїх морях — парадіади весел,
В моєму морі — скалка од весла.

Збіднілі дні приходять діловито
До царських врат
І чажнуть, мов діди.
На кожен крок наклала доля вето,
Ще й нишком наспіхається: іди!

А ти питаєш, чом-то я невесел.
Воно розвеселитися непросто.
В твоєму небі — крил на десять весен,
А в мене тільки вузлуватий костур.

* * *

Густа темнава зелень
Ховає зграю тіней.
Довкіл старих поселень
Сади стоять як стіни.

Ледь чутно дзвонить червень,
Цвіте край ставу кладка,
В пахучих сотах черву
Кладе бджолина матка.

Взялись рожевим соком
Духмяні пальці ягід.
Розлого і високо
Над шляхом плава явір.

За пасікою діда,
За ставом, за садами
Розпахлись на півліта
Конюшини медами.

Знайомі села мріють.
А далі — незнайомі..
Там теж черешні зріють
В садах при кожному домі.

Осінь в Туркотині

Ось-ось підуть дощі.
Холодна і постійна
Зависне над селом сльота, як дим, як дим...
Корови без телят зітхатимуть по стійлах,
І очманіє світ од сірої води.
Дріматимуть вітри на вимоклих деревах,
Дріматимуть горби під бородами хмар.
Гумових чоботиськ останній оберемок
В крамниці ССТ розпродасть наш крамар.
По діжах капусти зачнуть в соках гудіти,
По ночі ніч мине, мине по дневі день,
А там надійде час коровам сиротіти,
І рушить по селу сухенький дядько Гринь.
На перших сто зайде до кооперативи,
В дрібненьких кулачках зігріє тесака...
Ну, а тепер виводь, Іване чи Мартине,
Сумне своє теля,
Во осінь не чека...
А поки що — не те. Ще вітер в полі плече,
Ще осінь навкруги, мов золотий таріль,
Ще люди гомін з піль вибирають до решти,
Доорюють стерню колгоспні плугарі.
Ще синьо навкруги, немовби наш Туркотин
Зібрався до плавби на голубих човнах.
Ще кволого джмеля блакитний вітер котить
По скошених, сухих конюшинах.

Космацька балада

Вже тріскотить вечірній космос
Сухою глицею зірок,
Вже наслуха зрадливий Космач
Кульги-Олекси темний крок.

Ступас м'яко, як по вовні,
І безшелесно, наче тіль:
Не в лісі — в селах лігва вовчі,
Він часто упевнявся в тім.

І хоч ватажка Чорногори
Ні сталь, ні олово не ймуть,
Шпига якесь, як шило, горе
У серця буру каламуть.

Чи це любов, чи лиш забава?
Вона — любаска чи жона?
Ця Дзвінчукова біла пава,
Ця синьоока сатана...

«Чи ж я не вартий в неї того?
Чи ж я слабій? Чи ж я не хлоп?
Чи ж я б не підучив малого,
Як цілити у панський лоб?..»

Пришила Довбуша тривога
До замурашеного пня:
Коли жона, то де, на бога,
Її мале довбушення?

«Е, доста з неї того зілля!
Най буде груба, най несе!
Най буде син!.. Най без весілля...
Озолочу її за се!

А може, — вже? Спитати мушу.
Ви, хлопці, в тінях підождіть.
Мою розчервонілу душу
Стережним словом не студіть.

Коли вона по правді любить...
Мене ти, Йванку, розумій...
Коли жона, то най — як люди...
Най син росте... най буде мій!

А може,— вже.
Переговорим.
На поцілунок не замкнем.
Як ні — то не біда, не горе:
В любові ми його зачнем!»

...І позіхає паща вовча,
І квітне раною плече,
І кров — за ниточку не товща —
Зорею в небеса тече.

Мольфар *

До ікони припала мати,
Він — припав до вікна сліпого:
Там курився чорною ватрою
Грім — поріддя бога скупого.

Оченятами зблиснув хижо,
Кинув батьків кептар на плечі
І рішуче покинув хижу —
Ради битви, не ради втечі.

Ще зав'ється вогонь над очима!
Щоб життя було світу варте,
Верховинський малий хлопчина
Йде віднині мольфарувати.

Обпече йому руки блискавка,
Розіб'є уста йому градом,

* М о л ь ф а р (діал.) — чарівник.

Та щоб видіти ворога зблизка —
На Говерлу зіходить радо.

Гей ти, хмаро, готуйсь до бою!
На підмогу клич решту хмар!
Плаєм грому на прою з тобою
Йде мольфар.

* * *

Тепер — про зиму
На мінорній нуті.
Про ту, де тихо й біло навкруги
І де навпочіпки присіли береги
Довкола вод, що в криголід закуті.

Про зиму, що текла собі й загусла
На безпорадних крилах стріх і віт.
Про зиму, де живе поважна гуска,
Яку залишила газдиня на розплід.

Спросоння загелгоче серед ночі,
Згадавши про весняних сім яєць...
Від снігу срібно в гусячому оці
І золотно у волі від шпениць.

А ось зимі — самотньо до безкраю.
Зимі тужливо.
Біло їй.
Журба.
Отак впаде
Й приречено чекає,
Аж гримне сонця золота труба.

* * *

Високі зорі над селом,
Сніги глибокі за садами.
Сиджу до рання за столом
На святі у своєї мами.

«Хіба вже,— каже,— синку, йди,
Бо в нас тут взимку півні пізні.
Щоб знов колись прийти сюди,
Візьми собі хоч приспів з пісні...»

Мороз яскріє на вікні,
Куценька свічка нетлю манить,
І яюсь затишно мені
На святі у своєї мами.

«Ось ти підеш — я знов одна
Коло курей, коло корови.
Ти тільки там не пий вина
Та не водися по столових».

На рушниках, на плесах стін
Незграбно тїнь моя дрїмає,
І куриться медами стїл
На святі у моєї мами.

«Хіба би ще? Прощальний тост?
Частуймося собі, приймайся.
А те, що там пліткує хтось,
Ти, синку, тим не переймайся».

Поволі встану з-за стола
Й побачу: мамі свят замало.
Того й спинились край села
І світяться.
Прощайте, мамо.

Минаються мої сади,
Мої сніги та оборони.
За мною тягнуться слїди,
Як знак зворотної дороги.

* * *

Струмки смерек стїкають з полонин,
Гїлляка мосту над рікою висне.
Нї скрипка не озвесь, нї птах не свисне —
Сніги у горах світять вихідним.

Сніги у горах — білі як папір.
Тут лиш бувальці слїд вказати можуть,
Тут лиш бувальці завжди вам допоможуть,
Тут лиш бувальцям невідмовно вір.

Вони в снігах високих віднайдуть
Найвищі полонини і найнижчі,
А там збагнете снігу білу суть
Й зелену суть смерек в ярах на днищі.

Світлиця

Скільки себе пам'ятаю,
Завше світили мені
Вікна в задумі розмаю
І рушники на стїні.
В тиші світлиці урочій
Серцем читало дитя
Добрі Шевченкові очі
І золоте вишиття.
(Мамо!
Ваші діти, як птиці,

В далеч
Забриніли крильми.
Мамо!
В рідні стіни світлиці
Скоро
Знов поскодимось ми.)
Вічна дитяча спокуси! —
Двері прочиниш, а там
Білим недільним обрусом
Сяє світлиця — сватам.
Скільки себе пам'ятаю —
Білим обрусом цвіла:
В нашій світлиці, я знаю,
Завжди неділя була.
(Мамо!..)
Сонце горить на вереті
Дзвінко і радісно так,
А на весільнім портреті
Батько і Мати — як мак!
Тихо блакитом осіннім
Наша світлиця сія,
А на портреті весільнім
Мати — молодша, ніж я...
(Мамо!..)
Може, далеко від дому
Крила зів'януть мої,
Згасне зоря, а потому
Змовкнуть навек солов'ї.
Сину, затам собі, сину,
Де б ти у світі не був:
Кожен світлицю покинув,
Але ніхто не забув.
(Мамо!
Ваші діти, як птиці,
В далеч
Забриніли крильми.

Мамо!
В рідні стіни світлиці
Скоро
Знов поскодимось ми.)

Ескіз тетраптиха

I

Цвірчали горобці-зухвальці,
Весною віяло з долин.
На грядку скапували з пальців
Біленькі краплі kwasолин.

II

Прощається травень зі мною: «Прощай,
За те, що недовгий, невічний, — прости;
Щоб цвів на землі золотий молочай,
Належить конваліям перецвісти».

III

Вітер гасм сновигає,
В полі свище, як упир.
Птиць у вирії затає —
Як у вир.

IV

Прощальний мед ділили мати.
Від коляди світився сад.
В снігах
Сліди зірок з-під хати
Вели до неба і — назад.

Колискова

Небесами місяць плине,
А водою другий.
Не вуркочи до дитини,
Котику муругий.

Не вуркочи до дитини,
До мого синочка,
Хай до нього завуркоче
Тиха співаночка.

Хай до нього завуркоче
Голубка сивенька,
Чи впізнає немовлятко,
Що то його ненька?

Чи впізнає солоденьке,
Що то я вуркочу?
Чи спитає, чи вгадає,
Чого в нього хочу?

Ой літають голубоньки
Та й поза дубами.
Впізнай, синку, свого батька
Межи голубами.

Як він сяде на галузку,
Згорне білі крила,
Скажи, що я тобі — мати,
Йому — його мила.

* * *

Під Києвом, на березі Дніпра,
Хлопча стояло в мареві світанку.
Під мамину ласкаву колісанку
Літа спливали хвилию Дніпра.

Під Києвом, на березі Дніпра,
Дівча ясніло в сонці золотому.
Під чистим небом батькового дому
Літа спливали хвилию Дніпра.

Під Києвом, на березі Дніпра,
Хлопча з дівчам росли і виростали,
І обнялися, і подружжям стали —
Любов розквітла хвилию Дніпра!..

Він з воями ходив на ворогів,
Ходив за плугом в полі з плугарями,
Вона йому вигоювала рани,
Ростила гарних дочок і синів.

Ні з болю, ні з недоли, ні з добра
Не маємо їх права забувати.
Вони — це наші вічні батько-мати —
З-під Києва, з-над берега Дніпра.

В Юрмалі

Дівчатка сховали в беретиках бантики,
І кулька роси на мурасі — як ртуть.
Вмирають медузи на березі Балтики,
І лебеді білі на південь гудуть.

Блокнот на коліні — листа пишу синові.
Крилата печаль підгляда з-за плеча.
У чорному мулі іскринки бурштинові
Шукає чиєсь тонконоге хлопця.

Його обступили шофери, пожежники,
Шевці, продавці, інженери, кравці,
І разом всі ахнули разом: невже ж таки
То справжній бурштин у хлопчачій рuci?!

А небо над морем — як вицвіле дерево,
Ще й чайок зронило на шелест води...
Скажи мені, хлопчику, де воно, де воно —
Оте, що рятує живих од біди?

Оте, що від болю, від суму, від відчаю,
Оте, що від осені, хлопчику, — де?..
Спинились медузи на березі вічності,
І лебідь останній на південь гуде.

* * *

У тихих тінях Юрмали
Я віднайшов себе.
Плигали сосни юрмами
У море голубе.

Медузами рожевими
Допізна цвів пісок,
Аж поки — не віджеврили,
Аж поки — не підсох.

Пливли глухими сурмами
Букети білих пін.
У тихих тінях Юрмали,
На зимних пляжах стін.

Співає Анна Герман

Зелені неділя крізь сонячне скло,
Та береться іржею бузок за вікном,
Та іскристе весілля кудись потекло —
Попри хату мою — гопаком та вином.

Телевізор вмикаю — і глибшає світ,
І схиляються мати мені до плеча,
І на нас поглядає з-за вій, як з-за віт,
Невимовно прекрасна і ніжна печаль.

Тихо світиться пісня — як вічний вогонь,
На покуті в куті ручаєм виграє,
І пливе наша хата — наш білий вагон
В пізню молодість мами, в дитинство моє.

Тихо світиться пісня і глибшає крок
Тих людей, що до нас наближаються днесь,
І поволі іржею береться бузок,
І поволі на землю осиплеться весь.

І поволі колись пригадається день,
Як, розцвівши очима, вустами, чолом,
Анна Герман співала російських пісень
За святковим за нашим українським столом.

Пшеничне перевесло

Ой, три вишні, три розлогі
Зронять білий цвіт
На порозі батька-неньки.
Розійдуться три дороги
У широкий світ,
Три дороги-доріженьки.
Кликну-свисну вороного:
«Час, мій коню, час!»
Перед брамою дня
Осідлаю коня —
Нині в гості мене
Жде щаслива рідня,
Вся моя рідня!

Все, чим я живу щоднини,
Все, що маю я,
Розділю з братами чесно:
Тінь смереки, цвіт калини,
Пісню солов'я
І пшеничне перевесло.

Кликну-свисну вороного:
«Час, мій коню, час!»
Перед брамою дня
Осідлаю коня —
Нині в гості мене
Жде щаслива рідня,
Вся моя рідня!
Провіщує вічну весну
Калиновий сміх,
Дивні співи солов'їні,
А пшеничне перевесло
Перев'яже всіх,
Побрата в одній родині.

Кликну-свисну вороного:
«Час, мій коню, час!»
Перед брамою дня
Осідлаю коня —
Нині в гості мене
Жде щаслива рідня,
Вся моя рідня!

Срібні птиці лелек

Пригадаю, мов болісну втрату,
Як уперше з далеких далек
Прилетіли на батькову хату
Срібні птиці весняних лелек.

(Срібні птиці лелек —
Це прожиті літа,

Срібні птиці лелек —
Це надія свята,
Що в оселі батьків,
В тишу лип та смерек,
Знов несуть малюків
Срібні птиці лелек.)

Поводила світами нас доля,
Поводила, але не звела —
Нам світили з-над рідного поля
Два високих лелечіх крила.

(Срібні птиці лелек...)

Як вертали птахи з України
Над осіннім мовчанням доріг,
Дві легенькі лелечі пр'їни
Забіліли на скронях моїх.

(Срібні птиці лелек...)

Вже здавалось, лелеченько біла,
Що з літами те все проміне,
Та неждано тяжкі твої крила
Заболіли під серцем мене.

(Срібні птиці лелек —

Це прожиті літа,
Срібні птиці лелек —
Це надія свята,
Що во славу віків
Крізь громи небезпек
Нам несуть малюків
Срібні птиці лелек.)

* * *

Зеленої тіні глибінь таємнича
Покроплена світлом пахучого цвіту,
І вивільга жовта — сестриця жарптича
Від імені червня запрошує в літо.

Вода зеленава, пісок золотистий,
Сріблісті дощі з-під високого грому...
Крізь радісний день, мов крізь гай буйнолистий,
У літо йдемо, як до рідного дому.

Малюнок на ширмі

(За Тудором Аргезі)

В синій тиші, в тишині
Пір'я піниться червоне.
То папуги та півні
Влаштували перегони.

Б'є води тугий батіг
З посірілого фонтану.
Фазанята золоті
По кущах порозлітались.

Понад нами з краю в край
Білогруді хмари плинуть,
І земля, мов коровай,
Пахне в зелені ялинок.

Серед вересня в борах
Полум'я густе нас палить.
Вже прощатися пора —
І уста до вуст припали.

Там, де вільха воду п'є,
Тихо, щоб джмелі не чули,
Лель, закоханий в минуле,
На сопілці виграв.

Вічність

В соборі темнавого явора,
Що тихо древніє край літа,
Якось нетутешня проява
Щоночі з кресалом політує.

Запалює свічку по свічці —
Мигтять полум'яні пелюстки,
Як люди, меткі і невічні,
Ба навіть журливі по-людськи.

Їх, правда, завчасу не гасять,
Їх більшає з кожним світанком.
То, певно, хтось має на гадці
В тім храмі когось привітати.

Відтак попри нього щоночі
Летять до далекого Нілу
Крилаті якісь поторочі —
Оглухло, осліпло і німо.
То, може, це вічність дбайлива
Ті вогники світить на пам'ять
Про кожні надломлені крила,
Про кожного птаха, що падав.

Однак ані трави зів'ялі
Не знають того, ані птиці...
Пішло собі літо з-під явора
В покропленій воском спідниці.

* * *

Болить душа, як жовті стерні,
Як вереснева голубінь.
Згоря зоря на терен-терні
Немов загублений рубін.

Глибокий, кольоровий вечір.
Є місце, а громів нема.
Десь ожива в дзвінкій предтечі
Густа метелиця-зима,

Що приведе з собою весну
В зелених реготах забав...
Поки що верес-перелесник
Оскому сіє на зубак.

Минуще

Романові Кудлику

Над літом синє небо поблідло,
Надходить час осіннього жнива,
І тужить над мінорним верлібром
Поетова тривожна дружина.

Запахло виногородами в хаті,
У вирій своїх буслів провівши,
Вертається поетова мати,
Щоб стрінутися з синовим віршем.

Над літом синє небо поблідло,
А літові нема де подітись...
Кепкують над самотнім верлібром
Поетового ворога діти.

* * *

Вже дозріває листя на деревах —
Такі навколо стиглі кольори!
Виблискують між сосен явори —
Болить в очах від золотого мрева.

Жене весілля, радісне й вертляве,
В осінню хащу, в пісню — навання,
І просьба скрипки буслів догана,
Щоб неодмінно в березні вертали.

У космосі синіють небеса —
Для мрій нема прекраснішого фону!..
На мармуровій трубці телефону
Бринить жива бурштинова оса.

Абдикація

Зречуся всесвіту
Зречуся всіх і вся
Землі
Зела
Зухвальства
Забобонів
Забуду як
Заблудлі сиві коні
Заплутуються в золоті вівса
Зречуся задумів
За них колись
Зів'яв
Зелений куш мого дзвінкого серця
За радощі
Замріяного серпня
Зрадливий січень в сніг мене ввім'яв
Зима
Здаю я
Зреченню себе
Зима
Зрікаюсь всесвіту і присніх
Зате у сні в передвечірнім присні
Забувши всіх пригадую тебе.

Сонет на уродини

Дорослішай, Надіє! Не біда,
Що дні народжень надто вже постійні.
Літа ж твої, затам, не безнадійні,
Хоча й нестримні, правда, як вода.

Проте даремно осінь вигляда
Твоїх очей в своєму володінні.
Колоссям дзвонять стебла мелодійні,
Що ти — це квітка літа молода.

О, як доречно вибухло колосся!
Зозулям в бухгалтеріях дібров
Нам літ порохувати не вдалося.

Та якби час нас все-таки зборов,
Утішмось тим бодай, що досі нам жилося
Без арифметики, без осені й обмов.

Балада про сіру птицю

Залетіла сіра птиця в павичевий сад,
Сіла птиця-тетериця да й на палісад.
Ходять павичі і пави — віялом хвости:
«Сіра птице-тетерице, свій-но розпусти!»

По саду низенько да й чужеє пір'я збирала
Та себе сіреньку в те чужеє пір'я вбирала...

Чепуриться сіра птиця, а павич горла:
«Це та птиця-тетериця, що чуже вдягла!»
Ходить, водить пав барвистих той павич лукав:
«Гей, тетерко, глянь в люстерко — де ж тобі до пав!»

Ой, тетерко-пташко, нащо тобі пір'я чужеє?
Ти ж літати годна, то тобі й сіреньке — гожеє!

Не забудь

Не забудь, яка стрімка
Людської пам'яті ріка,
Не забудь, яка гірка
Любов між нами —
В самоті блука,
Вдалині зника
Поміж берегами.
Не забудь моїх очей
В тужливій темряві ночей,
Не мовчи, о не мовчи —
Моє ім'я ти
Вічно шепочи,
Вічно шепочи,
Щоб не забувати.
Не забудь — сніги впадуть,
Літа з водою одпливуть...
Хоч в думках зі мною будь —
Не забудь, не забудь.

(Вирує пам'ять, як ріка поміж дібров,
Пливе, не тоне в тій ріці моя любов).

Одізвись мені колись,
Луною в серці одізвись,
Чи приснився, бодай приснився
Дощем травневим,
Зіркою в очах,
Птахом в небесах,
Цвітом яблуневим.
Пам'ятай, що з летом днів
Виходить пам'ять з берегів —
Залива усе довкіл
Вогнем любові,
Греблі часу рве,
Як життя живе,
Як весняна повінь

Не забудь — сніги впадуть,
Літа з водою одпливуть...
Хоч в думках зі мною будь —
Не забудь, не забудь.

(Вирус пам'ять, як ріка поміж дібров,
Пливе, не тоне в тій ріці моя любов).
Не забудь, яка стрімка
Людської пам'яті ріка.
Там любов моя гірка
Не зника, не зника...

* * *

По ярах — білі терни,
На межі — чебреці.
Повернусь я до тебе
Серед ночі вночі.
Нагадають про щастя
Нам кленові мости.
Як ішов — попрощався,
Привітатись — прости...

Поросли межі терном
За селом, за селом.
Так самотньо без тебе, —
Що було, не збулось.
Так розлука нестерпно
Наді мною літа...
Поросли межі терном
І літа.

* * *

Духмяний мед загус в серпневім дикім зіллі,
Останній віщий птах за море одлетів.
Нікого не було на нашому весіллі —
Ні дружок, ні дружбів, ні мудрих старостів.

І гості не прийшли, хоча ми день при дневі
Чекали їх впродовж дванадцяти років.
Неторкані стоять чарки, мов дні серпневі,
Нам «гірко» не кричать, а в нас уста гіркі.

Кохана, не сумуй, прийдуть ще наші гості,
Зголосяться до нас статечні старости.
Розгорне крила птах у віщій високості —
Мов щастя знак для нас над нами пролетить.

А може, ми смішні в своєму сподіванні?
Поглянь, он той скрипаль, що так самотньо гра!
Можливо, то наш гість — єдиний і останній,
З-поміж усіх один, що хоче нам добра?..

Духмяний мед загус в серпневім дикім зіллі,
Останній віщий птах за море одлетів.
Будемо ж за гостей на власному весіллі,
А скрипка і скрипаль — за мудрих старостів!

* * *

Печальні брови журавлів
Над синіми очима ставу.
Таку осінньо-величаву
Тебе я в сон свій наболів.

Таку, якою ти ніколи
В житті своєму не була...

Над зораним злітавш подем
Велично, легко, в півкрила;

Летиш в туманні небокраї —
Не перейму, не обійму.
І осінь, як і ти, — німу,
Твоє крило надвоє крас.

Люби мене, як сіль життя,
Як океан, що не міліє,
Люби мене, як незбуття,
Яке не розруйнує мрії.

Верни весняні дні мені,
Утіш мене зворотним летом!
То ж я в твоєму імені
Колись знайшов себе поетом.

Я під твоїми вітами
Знайшов себе — в твоєму ж серці,
Кохана, земле, світе мій
З одлітаним крилом веселки!

* * *

Листар носив листи зелені.
Б.-П. Антонович

Дзвени мені хоч ти, моя любове,
Бо вже давно листар листів не носить.
Понад світами місяць висне повен,
Понад світами — сині шатра ночі.

Дзвени мені з-понад гаїв гайлкою,
З-над щедрих лип щедруй про карих коней,
Бо обіймуся з тугою наївною
І попрошусь на крила літакові.

А заки ще в журбі я не згорів,
Дзвени мені, моя любове, ти хоч,
Бо бач — і місяць, і над світом тихо,
А збилися з дороги листарі.

Три вірменські мелодії

Георгію Сергійовичу Амбарцумяну

1

Ти гожа, як ружа, як гай навесні,
А груди — як ярі плодови сади,
А очі — як в бурю моря навесні.
Ти суд мій, і ніде подітись мені.
Кохана, щади мене!
Любове, щади!

Ти хрест, що його мені вічно носить.
З тобою змагатись — програти завжди.
Вода ти чи полум'я? Поряд посидь —
Чи вдасться хоч трохи тебе пригасить?
Кохана, щади мене!
Любове, щади!

Метелик я — крила спалив на вогні.
Ти — сонячний пал полудневих годин.
Як тільки лишаємось разом одні,
Сум'яття до серця крадеться мені.
Кохана, щади мене!
Любове, щади!

О люта, зла моя красо! (кохана, ангельська красо!)
 Ти й не питаєш, де мій сон (кохана, люба,
 де мій сон?).

Мене любов моя пече (кохана, як любов пече!),
 Коса стікає на плече (кохана, на твоє плече).
 Твій погляд — море, я тону (кохана, в морі я тону!),
 Над морем чайкою майну (кохана, чайкою майну!).

Пропає мій сон не від забав (кохана, то не
 від забав!).
 О люта, вислухай раба (кохана, кілька слів раба!).

Ти лікар — рани хоч загой (кохана, рани хоч загой!),
 Бо я згорю — довкіл вогонь (кохана, глянть —
 довкіл вогонь!).

Заснути хочу — сну нема (кохана, чуєш — сну нема!),
 Тебе чекаю — все дарма (кохана, люба, — все дарма?).

Крізь день і ніч пливу-лечу (кохана, день і ніч лечу!),
 Гукнути хочу і мовчу (кохана, хочу, а мовчу!).

Ти лікар — любовці загой (кохана, любовці загой!),
 Бо я згорю — довкіл вогонь (кохана, я вже сам —
 вогонь!).

Ой, вже серце скололи ворожі мечі,
 Тож до милої, друзі, несить м'я мерщій,
 Хай при ній я помру, хай скоронять при ній,
 Щоб в могилу мені її голос бринів
 І щоб чув я той голос і вдень, і вночі.

Лиш раз цвіте любов

Поглянь, усе навколо зацвіло:
 Ясна вода і сонце золоте.
 Цвітуть гаї, цвіте густе зело.
 Чому ж любов так довго не цвіте?
 Так довго!

В ріку перероста
 Дзвінкий ручай,
 Журбою розквіта
 Гірка печаль,
 А ранок сонцем кожен день цвіте для нас,
 І лиш любов цвіте один-єдиний раз.

Стрімка ріка загубиться в морях,
 Журбу розвіють радощі весни.
 Минеться все, але любов моя
 Не зронить цвіту навіть восени.
 Не зронить!

В ріку перероста
 Дзвінкий ручай,
 Журбою розквіта
 Гірка печаль,
 А ранок сонцем кожен день цвіте для нас,
 І лиш любов цвіте один-єдиний раз.

Твій сміх

Судився довгий шлях твоїм очам
 До віч моїх.
 Як дзвін мовчить у струнах — так мовчав
 Твій сміх.

Судився довгий шлях твоїм устам
 До вуст моїх.

Як з хмари грім — з мовчання виростав
Твій сміх.

Судився довгий шлях твоїм рукам
До рук моїх.
Як біль у рані — в серці не змовкав
Твій сміх.

Щороку — і весна, і осінь

Була б з тобою, любий, день при дні,
Голубила б твої солодкі сни,
Але моє весілля навесні,
Твоє весілля — пізно восени.
Ми стоїмо на різних берегах,
Твій у вогні, а мій — у ярих квітах.
Як дні, по хвилі хвиля пробіга,
А поміж нами вічний острів літа.
Бо щороку, милий, і весна, і осінь,
Їх чомусь так важко обійти.
Тож давай у літа зустрічі попросим,
Хай нас повінчає серпнем золотим!
Ти з осені підеш навстріч мені,
А я навстріч тобі піду з весни —
Дарма — моє весілля навесні,
Дарма — твоє весілля восени.
Понад високі крони яворів,
Мов два перстені у вечірню воду,
Покотяться на землю дві зорі
По присмерковім схилі небозводу.
Бо щороку, милий, і весна, і осінь,
Їх чомусь так важко обійти.
Тож давай у літа зустрічі попросим,
Хай нас повінчає серпнем золотим!

Романтична балада

Понеділок і Вівторок — два брати з родини Тижня,
Оба браві, кучеряві, як вогні весільних свіч,
Їдуть верхи на буланих; поміж ними, наче вишня,
На лошиці темно-карій шелестить шовками Ніч.

Не женуть, ступають звільна на баских травневих
конях

Два брати з родини Тижня, два рішучі козаки.
Котять хвилю шаровари по мережаних попонах,
По нагайці-помагайці в'ється кожному з руки.

Ніч нервово поправляє в косах зорі посмутнілі,
Грузне кара копитами в чебрецевий оксамит.
Їдуть вершники у гості та й до матінки-Неділі;
Що гіркі то будуть гості, чутно в шепоті копит.

Я скрадаюся за ними — глід мене хова на межах,
Та шипшина перекувітла, та замшілі валуни.
Ні оглянеться нікотре! Лиш на конях, як на вежах,
Шелесткими чебрецями обминають полини.

А який то був початок!.. Я в траві знайшов зірницю;
Бачу — Ніч; прийшов до неї, запитав: «Чи не твоя?»
А вона мене провадить у калинову світлицю —
Тільки зорі надовкола, тільки пісня солов'я.

«Бачиш, Любе мій коханий, я минуся на світанку,
І любов моя минеться, згаснуть зорі й солов'ї.
Стать дружиною не можу, можу бути за коханку;
Сам побачиш — я недовга, я — не те, що там твої...»

Що було мені робити! Обійняв я чорнооку.
Ніч мене зацілувала — невтолимо, як на смерть.
Сіялася коса темнава обіч нас в траву глибоку,
Не спинялася в зіницях злотора круговерть.

Та під ранок зорі змовкли. Лиш одна себе гойдала
Поміж нами, поміж нами, як свіча, як молочай...
Я забувся: «Надобраніч». — «Надобралюб!» — нагадала.
«Завтра вже мене не буде!..» Я отямився: «Прощай».

Ну, а тут таке зробилось, що підглянув брат Вівторок,
Як вона слізьми росила, як лишав я слід в росі,
І зірвався, святобожник, аж за тридев'яту гору,
Та до брата Понеділка — вже не сіялись косі!

Ах ти кляте лицемірство! Це ж вони її осудять.
Строга матінка Неділя перелюбства не простить.
А яке тут перелюбство! Що? Хай ночі світом нудять,
Як вночі травинка кожна про кохання шелестить?!

Жаль, мене не зрозуміють ні брати її, ні мати.
Як святошам пояснити, що таке любов? Жага?
Може, слід було зірниць в тій траві та не займати,
Хай би там собі лежала до самого Четверга?!

Як там буде? Як там буде? Ой, либонь-таки погано.
Раптом — що це? Ніч рвонулась! Та назад! Лови!
Ловить!!

Вже під нею не лошиця — чорний кланоть урагану!
Тільки в житі — перепілка, тільки — зірка на траві.

Карпатські солов'ї

Хто так в горах не вгавас —
Тишу ночі розривас?
Хто так срібло розливає —
Все навколо заливає?

То цимборики мої,
То карпатські солов'ї —
Прилетіли, засвистіли,
Що в гуцулки личко біле,
Як черемхові гаї.

Хто так дзвонить під зірками
Золотими підківками?
Хто так водить сопілками —
Голосними денцівками?

То цимборики мої,
То карпатські солов'ї —
Заливаються в ліщині,
Що в гуцулки очі сині,
Як ранкові ручаї.

Хто так сміє жартувати —
Хлопцям спати не давати?
Хто так вмів намовляти,
Щоб дівчаток цілувати?

То цимборики мої,
То карпатські солов'ї —
Ляскотять в саду густому,
Що гуцулка вийшла з дому
І що стріну я її.

ТРИ КОРОТКІ ПОЕМИ

Станси осіннього шляху

З далекого краю
Лелеки летіли.

Д. Павличко

1

Заясніли птиці пізні
На червоній ватрі глоду.
Відбринівши зорям пісню,
Впало небо в чисту воду
Десь ячіє над ланами
Журавлина тіль журлива.
Ходить осінь табунами —
Злотокута, буйногрива.
Всі святково — тільки сосни
У своїх буденних свитах —
Зустрічають вічне сонце
На далеких небовидах.

2

На далеких небовидах,
Де земля ряхтить ріллею,
Жовтий промінь, мов сновида,
Балансує понад нею.
Промінь — світу перший свідок,
Перший бажаний в гостину...
Хтозна-хто і хтозна-звідки
Кинув авта на гостинець.
Їдуть в гості перші гості.
Над гостинцем вітер свиснув.
В світанковім першім гості —
Найчистіша щирість, звісно.

Найчистіша щирість, звісно,
Пахне нам сонцями яблук.
Гроном грому з неба висне
Щирість жита і троянди.

Та громи віддаленіли.
Повні злота, сплять стодоли.
І од меду почманілі
В дуллах густо стогнуть бджоли.
Краю рідний! Світе повен!
Земле, радістю сповита!
Гляньте: душ кипуча повінь
По світах людьми розлита!

По світах людьми розлита
Впертість і натхненність кроку.
Там любов несамовита,
Там спокусниці нівроку.

Там дороги посплітались
У химерний вузол вулиць,
Там колись ми починали
Все, про що тепер забули.
Там з-під вікон в серце світу
Гнули мальви довгі луки:
Пелюстковим самоцвітом —
Пал кохання, біль розлуки.

Пал кохання, біль розлуки, —
Що ті мамині поради!
Сяли в ніч дівочі руки,
Наче страйки чи паради.
Гей, ті руки-лебедята!
Ті розкрилені обійми!

«Мамо! Серце мав крилате!»
«Доно! Серце — божевільне!»
А коли світи в зелене
Одягались до неділі,
Вибухали в небо клени
І розлогий злет надії.

І розлогий злет надії
Мчав її зухвалі очі
Аж туди, де молодіє
Дзвін комети серед ночі.
Де гуркочуть грім-роями
Аскетично-чисті зорі...
Сплесли руки над роялем:
«Тихше, завтра договорим!..»
А вона не хоче завтра,
А вона ламає руки!..
Над гостинцем — сині авта,
Світанкові сині звуки.

Світанкові сині звуки
Ще дрімають за порогом.
Мов руків'ям од шаблюки,
Грає місяць жовтим рогом.
Шугоне щербате лезо
З яничарських піхов косо,
Зчеше хижо й нетверезо
З головоньки русу косу...
Все це — так, прадавня казка.
Є ж правдиві заметлі!
Онде в небі ворог карка —
Ніч у вороновім тілі.

Ніч у вороновім тілі
 На сторожі нині стане,
 Щоб розлогий злет надії
 Не сказав про все листами.
 Гей-те, сурми! Грайте сумно
 Над тернистою стернею!
 Жовте листя, наче сумнів,
 Мерехтить-тремтить над нею.
 Сиза хмара серце горне,
 В'януть думи чисторосі...
 Якби-то лиш власне горе!
 Все розлило по дорозі.

Все розлило. По дорозі,
 Де таксі тріпочуть в далеч,
 Сохнуть грози — ті, що досі
 Грім по світу розкидали.
 Та тепер вони безсилі —
 Одриміли, одшуміли.
 Закипають очі сині
 Над розгоном-гоном білим,
 Де в дзвінких спіралях типі
 День сіда за ліс вальдшнепом,
 Де листи коханим пишем
 Під глибоким вечір-небом.

Під глибоким вечір-небом
 При цигарці, по роботі,
 Краю мій, бринить до тебе
 Мрійва рій у позолоті.
 Як там, краю мій, діброви?
 Як там осінь? Чи багата?

Розметало пломінь-брови
 До високих зір багаття.
 А в багатті — крила кручі,
 До летіння вже неможні...
 Кедр схилився обіч кручі,
 Наче пізній подорожній.

Наче пізній подорожній,
 Мрія в мряці даленіс,
 Та ході її всеможній
 Заважають лиходії.
 Ці навчилися заважати!
 Цих підучувать не треба!..
 Я, щоб мрію захищати,
 Маю щит дзвінкого неба.
 Маю промінь-спис в десниці,
 Лук і гострі стріли стебел.
 Чувш, земле! По зірницях
 Спотикаюся до тебе.

Спотикаюся до тебе —
 Гей, дороги-перелогі!
 Йду туди, де щедро в цебер
 Осінь лле мої тривоги.
 Де підкови над шляхами
 Веселіють в сім кольорів,
 Де мене колись кохали
 Всі дівчата яснозорі.
 Де така розлога осінь,
 Наче перші такти пісні.
 Де в прощальнім стоголоссі
 Заясніли птиці пізні.

Заясніли птиці пізні
 На далеких небовидах.
 Найчистіша щирість, звісно,
 По світах людьми розлита.
 Пал кохання, біль розлуки
 І розлогий злет надії,
 Світанкові сині звуки,
 Ніч у вороновім тілі —
 Все розлило. По дорозі
 Під глибоким вечір-небом,
 Наче пізній подорожній,
 Спотикаюся до тебе.

Дана

Дівоча пісня

Там, де сім доріг навек сплелось,
 Як гілляччям, вигинами вулиць,—
 Там село, і бубон над селом
 Нині врівні з сонцем головує.

Мерехтять цимбали, мов на став
 Позлітали срібнокрилі птиці,
 Пломениють — кожна в п'ять октав —
 Три зірничі — скрипки-чарівниці.

Над селом — весілля синій дим,
 Над селом — барвистий вихор танцю.
 Нині голова і бригадир
 З днем весільним привітали Данцю.

Не стиха стобарвний ураган.
 «Гей, задам вам лиха, закаблуки!» —
 Швець Іван — очима по ногах —
 Хитрувато потирає руки.

А музики срібні струни рвуть,
 Розпікають скрипки гостям п'яти.
 Дід Панас Маринку-ланкову
 Силиться, сердега, обійняти.

Там зривають регіт парубки,
 Лиш котрийсь язик на жарт заверне,
 Там дівчата дзвонять, як дзвінки,—
 Скрипкам неабиякі суперниці.

Там тріщать в мозолистих руках
Вілочубі кухлі пива-меду.
Там — «червона ружа трояка»
І мовляв, «казала, що в серéду».

«Підманула, підвела, звела!»
«Він тебе!.. Таж він тебе кохає!..»
Спить у мальвах добрих півсела,
Друга половина — допиває.

Вечорів. З-над доріг як стій
Зелен-явори ступають чинно —
На вечірній, на весільний стіл
Місяць-коровай кладуть гостинно.

Шлюбна ніч,
Перша ніч,
Пухом твоя рука мені.
Шлюбна ніч,
Перша ніч —
З милим не твердо й на камені.
Шлюбна ніч,
Перша ніч —
Сина, кохана, хочу!
Тиха ніч,
Диха ніч
Щастям в тернові очі.
Шлюбна ніч,
Перша ніч —
Сонцем твоя любов мені.
Тиха ніч,
Диха ніч
Синіми снами споминів...

Там, де сім доріг навик сплелось,
Як гілляччям, вигинами вулиць,—

Там село, і бубон над селом
Нині врівні з сонцем головує.

«Сім зірниць відзоріти мають
На твоєму весіллі, сестро.
Сім дружбів тобі коси вмають —
Я та ще побратимів шестеро.
Сім цимбалів і стільки ж бубнів
Коломийками небо скрешуть.
Циганча за пшеничний бублик
Тобі, сестро, біди набреше.
Та не йми циганчаті віри.
Он поглянь — в сребристім дзвоні
Вже гуркочуть весільні фіри,
Вже іржуть твої шлюбні коні!»

Мерехтять цимбали, мов на став
Позлітали срібнокрилі птиці.
Пломеніють — кожна в п'ять октав —
Три зірниці — скрипки-чарівниці.

Вони лежали на пахкому ложі
З відкритими, аж дивними очима.
Данусина коса в листочках мирти
І щирого дівочого барвінку
Його обличчя ніжно лоскотала,
Голубила міцну жилисту руку,
Що обняла те карооке щастя
З відкритими, аж дивними очима.
І кожен про своє мовчав натхненно,
І спав — не спав, замріями сповитий.
Єдині для обох були ті мрії,
Бо й досі, ще колись, ще до весілля
Блукали разом з ними — за садами,
Поза селом заснулим...

На подвір'ї
Доспівували скрипки-чарівниці,
А голубі од присмерку дівчата
Вчаровували хитрість парубоцьку,
Щоб десь до ранку теплі диво-мрії
З очей ув очі перешелестіти,
Сховавшись в занімлі урагани
Дібров, садів...
— Чи пам'ятаєш, люба?
— Хіба забудеш!
На пахкому ложі —
З відкритими, аж дивними очима...

Над селом — весілля синій дим,
Над селом — барвистий вихор танцю.
Нині голова і бригадир
З днем весільним привітали Данцю.

Данусенько, лебідонько,
Зірнице пишнокоса!
Ну, як же надивитися
В твої пречисті очі!
Ну, як же наспіватися
Та з флейти уст вишневих!
Як налітатись мріями
На бровах ластівкових,
Щоб розігнать, розвіяти
Твою спекотну тугу
І дні твої зажурені
Під вітром тополиним!
Всміхнись мені, заручена
Перстнями-літами
З деревами високими,
З журавкою-журбою.
Кивни мені привітами,
Калино при дорозі,

Данусенько, лебідонько
На бровах ластівкових...

Не стиха стобарвний ураган.
«Гей, задам вам лиха, закаблуки!» —
Швець Іван — очима по ногах —
Хитрувато потирає руки.

Земле, що ходиш під Сонцем, і Земле,
що ходиш під Зорями!
Вислухай мене!
Вислухай мене у величі своїй і возвелич
добро людське, що спопеляє в гніві нищих,
бідую людську, що гордо височіє над мізерною
втіхою,

заграви сходу,
заграви Сонця,
що пломеніють на згубу нічним вакханаліям;
щастя людське,
що по смерті лжебрата хижого з нещастя
народжене!

Вчини так, о Земле,
бо над тобою і вколо тебе — Небо — азбука правди
для заблудлих і закоханих.

А музики срібні струни рвуть,
Розпікають скрипки гостям п'яти.
Дід Панас Маринку-ланкову
Силиться, сердега, обійняти.

Зелена геометрія плантацій.
Небес — до дна!
Обходяться вітри без демонстрацій
На святі дня.
Лиш біла хмарка високо над полем,
Лиш пісні сум.

І ланка ниву бурякову поле,
Збива росу.
А понад нею від самого ранку —
Лиш сонця сіль.
Як море — день; на дні колишуть ланку
Долоні піль.

Там зривають регіт парубки,
Лиш котрийсь язик на жарт заверне,
Там дівчата дзвонять, як дзвінки,—
Скрипкам неабиякі суперниці.

«Ой, піду до гаю,
Півгодини згаю,—
Поки місяць світить
Срібнолисті квіти
В росах одшукаю.
Ой, піду до гаю,
Зо півночі згаю.
Гарні ночі в червні,
Чуєш, наречений,
Мій зористий раю?
Ой, піду до гаю,
Цілу нічку згаю.
Шелесни устами,
Що уранці мамі
Я сказати маю!..»

Там тріщать в мозолистих руках
Вілочубі кухлі пива-меду,
Там — «червона ружа трояка»
І мовляв, «казала, що в серéду».

Гей, літа розлітані!
Гей, дива задивлені!

Згадками-привітами,
Наче коні здиблені.
Розгулялась віхола,
Калинові реготи —
Сватоньками в'їхала:
«Дано, заберемо тя!»
Будуть весни звеслені,
Вишні високосні,
Туркотом-колесами —
Скрипки, коні, коси!

Вечоріє. З-над доріг як стій
Зелен-явори ступають чинно,
На вечірній, на весільний стіл
Місяць-коровай кладуть гостинно.

— Да-а-но-о-о!

Звенигород і ми *

Мов кохання більше за мов минуле.
Поль Елюар

1

Зеленою стрілою погляд люти
Летить здаля. Любові кругле лоно —
Його мета, його лукава ціль.
Коли грудьми стріли не зупиню —
Вважай, пропало все. Та ось я впав,
І вже зелене вістря — за спиною,
Зелене пір'я прикрашає груди —
Вмираю я, спинивши дальню лють.
А літ мені, як і тобі, — сімнадцять.

2

З-попід небес, що випали росою
Ще на полеглих воїв Ярополка,
До мене долинає орлій клекіт,
А в попелястій квітці полину —
Отруйна ягода старого павука,
Що пережив орлів і княжих воїв,
Ще й ось мене зібрався пережити.

Йому — сімнадцятсот, мені — сімнадцять.
У нього — лиш минуле, в мене — ти.

3

Тут між громами паслись дикі тури,
Тут починались хитрощі і мудрість,
Тут правда вперше привела на світ
Неправду і брехнею нарекла.

* Звенигород — село на Львівщині
(в XI—XII столітті центр удільного
Звенигородського князівства)

(О дивна суть природного відбору!)
Тут слово вперше породило пісню,
А ремесло розмноження — кохання.
Тепер тут літаки бояться впасти —
Сторчма летять на свій аеродром.
Тепер тут на межі — серпневі тіні,
Духмяні стебла темних конопель...
Тепер тут ми з тобою — нерозлучні.

4

Якщо нам по сімнадцять навіть нині,
То по сімнадцять завжди нам було.
І в час, коли ми зводили вали
Довкола городища — на болоті,
І у світлиці княжій прохолодній,
Де ми по черзі цілували мед,
І під час диких ловів у лісах,
Коли я пив снігів холодну кров
І грівся золотим твоїм волоссям.

Було нам по сімнадцять, як тепер,
І буде нам довіку по сімнадцять.

5

І кажеш ти: «Любов моя гірка,
Як те ім'я, що маю від коліски.
Чи ж ні? Тебе шукаю цілий вік,
Хоч цілий вік ношу тебе з собою.
Суворішої кари не знайти,
Та м'ягшої для себе не бажаю...
Поміж квіток і спогадів твоїх
Я — не метелик, не пахучий сон,
А впевненість твоя несамовита,
А суть твоя сумнівна. Та з тобою
Лечу, однак, на відстані крила,

Мовчу на відстані полуденної тіні,
На відстані нічного серця прагну.
У тебе переллюсь!» Я — не перечу.

6

На шоломах солом'яних дахів
Гніздилися тут одвіку срібні бусли.
Ось і тепер гніздо я їхня бачу
На древній каті древньої красуні —
Її прапрадіда сумлінний прапрапрадід
Уперше приманив на княжі землі
Довірливих лелечих праотців,
І з того часу... З того часу я
Від березня до вересня піккуюсь
Про їхні гнізда на своїй землі,
Про їх безпеку на шляхах далеких...

Про мене ж скрізь і всюди — тільки ти.

7

Так, як іржавів білий цвіт бузку,
Іржавіє широкий лист горіха.
Закон іржі — один для всіх і вся.
Підтвердили сумну цю аксіому
Дві ленінградські археологині,
Зненацька відкопавши з-під землі
Іржавий біль десятого століття —
Глухого півщита в бузковім цвіті
Та у листках горішини лапатих...

Закон іржі — один для всіх. Це так.
Не йме іржа лиш нашого кохання.

70

8

Молились молоденькі молодиці
Хисткому сходу сонця у вікні.
Автобус наш похитувався м'яко
По голубій дорозі серед літа.
Обличчя їхні схожі на обличчя
Красунь античних. Їхні ж руки схожі
На руки тих майстрів, що визволяли
Красу із мармурових білих брил.

Тебе — із найбільшою, кохана.

9

І кажеш ти: «Ясна твоя любов
Вдихнула в мене душу і надію.
Я каменем була і ось — жива,
Була німою і — заговорила,
Була глухою і — тебе почула,
Був чорним світ мій, а тепер я — бачу.
Як радісно — прозріть в сімнадцять літ!
Як весело — в сімнадцять літ ожити!
Почути всіх і всім сказати слово!

Це все — твоя любов!» Я — не перечу.

10

Ось осінь оточили орди ос:
Спивають синій сік зі слив солодких
І золотий — зі спасівок сипких.
Осіньне сонце п'ють останні осі,
Щоб згодом ним зігріти сірі кубла
Під сволоками визимнілих клунь —
Над запашним і лоскітливим сіном.

Тут перший раз гніздо осине сіре
Мені ти показала восени.

ПЕРЕСПІВИ ДАВНЬО- ЕГИПЕТСЬКОЇ ЛІРИКИ

Сила кохання

1

Кохаю я. Кохання, плоть і кров
В мені змішалися, як вино з водою,
Як з медом молоко, як біль з бідою,
Як лавр і помаранча в сплеті крон.

Кохаю я. Не гайся до Сестри*.
Як в перегонах огир благородний,
Як до ясел до повних бик голодний,
Так ти лети, о Брате, до Сестри!

Кохаю я. Твоя любов мені —
Небесний дар, відважний ловчий сокіл
І спалючі все вогні високі;
Небесний дар — твоя любов мені.

2

Мене бентежить зваба цього ставу;
Уста її — ледь-ледь розквітлий лотос,
А груди — помаранчі; де дістану
Тих сил, аби в собі любов збороти!

Її чоло — це в кипарису пастка,
Мій погляд — полоненик тієї пастки.
Приманкою була коса, що пахла,
І довелось мені в цю пастку впасти.

3

Твого кохання не зречусь ніколи!
Люби мене, коханий, як ніколи!

* Примітки подано в кінці книги.

Не зречуся милого, хоч бийте.
Хочете — болотом всю облийте.
Хочете — батождте батогами,
Хочете — киями чи й ногами.
В Сірію чи в Нубію, чи в піски —
Піду пішки да й під посвист різки...

Марні намагання.
Не зречуся кохання.

4

Веслами по Нілу стрімко гнаний,
Лине човен мій, неначе птах.
Хочу я в Мемфіс до бога Пта:
Дай мені кохану нині на ніч!

Ніл — вино, бог Пта — очерети,
Сехмет — на воді листочки світлі,
Іарит — бутони нерозквітлі,
Нефертум — квіток рясне «цвіті!»

В небі — Золота богиня наша.
Світло скрізь. Мемфіс віддалеки
З волі й ласки божої руки
Світиться, як помаранчів чаша.

5

Ой, прикинусь хворим
Та на ложе ляжу,
Та зайдуть сусіди,
Та зійдуться друзі...
А прийде кохана —
Підведусь одразу:
Хоч дівча, а знає
Лік моїй недугі.

74

6

Йі будинок замиський. При вході
Нема нікого. Двері — нароствір.
Хто хоч зайде. «Тепер от слугам вір!» —
Розгнівалась кохана — страх та й годі.

Найнятися б до неї ключарем!
Щодня її навмисне дратувати,
Щоб чути голос, голову схилити
Пред поглядом її, як пред царем!

7

Я три канали пропливла,
Щоб встигнути до свята.
Молю я серцем бога Ра:
О, дай уздріти Брата!

О, дай уздріть його, як він
Пройде у храму браму,
Дай підвести його з колін
Та вивести із храму!..

Поглянь, коханий, онде гай
На березі каналу.
Зривай гілля з дерев, зривай
Мені на опахало!

На кучерях — густий бальзам,
В руках — гілки персеї,
І близько так моїм очам
До божої оселі, .

І гордо так, немов — моя
Віднині вся держава,
Коли в обіймах ти і я
Купаємось у травах.

75

**Початок прекрасних і радісних
пісень Сестри,
коли вона повертається з лугу**

1

Знаючи твої й свої бажання,
Я пішла на луг птахів ловити.
Я пішла на луг тебе любити
І впіймати в сіті птаха з Пунту.

Я впіймала в сіті птаха з Пунту,
Птах той пах зеленим соком мирри.
Потім вже тебе я стріла, милий,—
Ти казав пустити того птаха.

Ти казав пустити того птаха,
Щоб лишилися тільки ми з тобою...
Що це, милий?! Я кричу від болю,
А чи птах — той вільний, той пахучий?!

2

Закричало дике гуся понад Нілом.
Я в солодких сітях б'юся білим тілом.

Я в полоні у любові — знемагаю.
Чи довіку ми обов, Ра мій, раю?

Чи надовго, чи надовго ті обійми?
Як вернусь тепер додому без упійми?

Шепче вітер в лузі лозам про кохання...
Ой, скажу, що не вдалося полювання.

3

Знов до лугу лечу, лечу,
А над лугом — гусей, гусей!..
Та мені не до них.
Я кричу,
Я кричу,
Що віднині ти любий мені над усе!
Над усе —
Над зорі і над сонця!
Над усе —
Над матір і над вітця!
Над високі віки!
Над розливи Ріки!
Тільки б в парі серця.
Тільки б в парі серця.

4

Вертаюся, солодкий мій, від тебе.
Ой, любонько, любове золота!
Нескорена свята моя потреба!
Без тебе вина гіркнуть на вустах
І б'ється в сітях той пахучий птах,
Що ми його колись пустили в небо.

Вертаюся, солодкий мій, від тебе...

5

Вчарувала мене твоя горда постава,
Твої очі хоробрі,
Твої усміхи добрі.
Якби я та твоею дружиною стала —
Господинею в домі,
Другим серцем у втомі!

Свого щастя чекаю три місяці поспіль.
Я з любові недужа.
Я зів'яла, як ружа.
З ночі біло холоне пахка моя постіль.
Боже, дай мені мужа!
Зішли мені мужа!

6

Ластів'я зі сну нас будить,
Вже світа, пора додому.
Ранній вітер груди студить
І гарячу перевтому.

Наче мирри віть, над милим
Шелестять мої одежі.
Сонця птах золотокрилий
З-за ріки за мною стежить.

Одягаюсь, час додому,
А розлука — наче втрата.
Милий, нашу ніч медову
Розкльовали ластів'ята!..

Гра вітрило за Рікою
В неупинній зливі світла.
Не довідатись нікому,
Звідки йду я, боса й світла.

7

Кидаюсь до воріт
На щонайтихший стук,
Вдивляюсь в кожен слід,
Вслухаюсь в кожен звук.

Любов — моя судьба,
Чекати — мій талан,

78

Невтішена журба —
Щоденний мій тиран.

Послав би вже когось
Та сповістив мені,
Що нині інший хтось
Твої солодить дні!

Як зраджуєш мене —
Признайся, хто вона!..
Її любов — мене,
Моя, знай, не мина.

8

Пригадалось мені кохання.
Серце в грудях — як дика вивірка.
Милий, вилікуй мене, вилікуй!
Пригадалось мені кохання.

Пригадалось мені кохання.
Злину птахою, кинусь каменем —
Як не зрадив ще, то чекай мене!
Пригадалось мені кохання.

Пригадалось мені кохання.
Нас будила ласкава ластівка,
Я до тебе спросоння ластилась...
Пригадалось мені кохання.

Початок радісних пісень

1

До квітки квітка — свій плету вінок.
Над нами — неба безконечні вікна.
Серця у грудях — келихи з вином.
І я лежу в твоїх обіймах — вічна.

79

Моє бажання — ласощі очей:
На тебе глянучи — сляво їх примружать.
Горнучь до тебе і любов тече
В ество моє від тебе, любий мужу!

Прекрасна мить! Прекрасна ця пора!
Хай вічністю вона надалі стане!
Відтоді, як з тобою я лягла,
Як серцем вознеслась понад світами.

Чи тишиться, чи журиться воно —
Не розлучаймось, милий, все одно!

2

Повійку приплітаю повільно
У свій вінок — тебе увінчати.
А в грудях серце б'ється подвійно —
За мене і за тебе, мій Брате.

Бо ж я — твоя, належу тобі я,
Як цей ось сад, де сонце і тіні,
Де синій боз, півонія біла
Та ще трава в зеленім пахтінні.

Ти викопав тут ставу свічадо.
Нас овівас леготу подув.
Блакитна тінь зеленого саду
Поволі поринає у воду.

Твоїм рукам моїх не згубити.
Любов'ю за любов — моя плата.
Віднині мені їсти і пити —
Це бачити і слухати Брата.

Дерева її саду

ГОВОРИТЬ ГРАНАТОВЕ ДЕРЕВО

Разки її зубів були мені зразком,
Коли в моїх плодах творилися зернята.
А для плодів — тугі, кругленькі грудянята —
Цнотливо кожне з них світилося соском.

Це під моє шатро приходять молодята,
Щоб у спекотний день знайти солодку тінь.
Тут пахощі вина, тут звиви юних тіл,
Смаглявих і пругких, як передвістя свята.

Для них найліпше — я, бо решту все в саду
Підвладне, як раби, примхливим порам року:
Одквітнуть, облетять... Мою ж можуть високу
Закохані завжди зеленою знайдуть.

Не встигнуть одцвісти мої квітки рожеві,
Як я брунькую знов у radoщах зачаті.
Нехай в її саду всі дерева мовчать,
Коли заходить спір о щонайкращім дрові!

Кажу коханцям днесь: на себе нарікайте,
Коли, не дай вам бог, образить хто мене!
Здійму гілля і вас обмова не мине,
Побачать вас усі — тікайте не тікайте.

О, як скипить вона, гаряча і нага,
Коханого в усім найгіршім звинуватить,
Ображена на всіх, коханому заплатить —
Із лотоса вінком прилюдно відшмага!

Ще й запідозрить в тім, що то він їй зухвало
До пива доливав солодкого вина,

Вона сп'яніла і — не в тім її вина,
Що пагілля моє як слід їх не сховало...

— Либонь, гранатник наш веде правдиву річ!
Нехай же зна, хитрун, що все ми зрозуміли:
Корінню дай вина, корі — пахкої мірри,
І будемо під ним, аж нас огорне ніч!

ГОВОРИТЬ СМОКІВНИЦЯ

Коритись їй — це насолода райська.
В обох Єгиптах рівної нема.
Коли рабинь їй мало, то сама
Піду в раби, хоч суть моя — не рабська.

Я в Сирії зростала, у гаю,
Та привезли мене, мов полонянку,
Щоб тишити цю дивну єгиптянку —
Богоподібну владарку мою.

Вона з коханим оддалік гуляє,
П'ючи без мене золоте вино,
Чужої тіні голубе рядно
Вином пахучим щедро поливає.

Моя ж їм тінь потрібна лиш для втіх,
Як за вино їм любовці слугують...
Дарма! Коли вже добре заборгують,
Помщусь — обох їх виставлю на сміх!

ЗАГОВОРИВ МАЛЕНЬКИЙ СИКОМОР, ПОСАДЖЕНИЙ ЇЇ РУКОЮ

Мого листу шелестіння —
Наче меду повна ваза,
Пишних віт моїх отіння —
Для очей рясна оаза.

Висне плодиво черлене.
Стовбур — камінь сіро-синій.
Знайде кожен біля мене
Проходу в спечній днині.
Ось листа вже панна пише,
А донька садівникова
Віднесе його чимшвидше —
Не загубить ані слова.

В тім листі — про те, що Брата
Жде Сестра в саду квітчастім,
Що рабиня кожна рада
Бачити обох у щасті.

Що прислати слуг належить —
Хай приносять все, що треба;
Що чекання так бентежить,
Як п'янка бездонність неба...

Челядь носить повні збани,
Хліб, і овочі, і птицю...
Линь же до моєї панни!

Привітай же смуглолицю!
...Третій день бринить забава,
Втретє сходить зірка рання.
Милий біля панни справа —
Захмелів з вина й кохання.

А вона — покора ніжна,
Найсолодший в світі овоч...
Та мина пора утішна,
Сад пустів поступово.

Лиш вони — о світлий раю! —
Обнялися нерозтанно...
Що було там далі — знаю,
Та базікати не стану.

Початкове слово великої дарительки радощів

Пісня перша

Перша поміж перших ця красуня,
Серцю мила над усіх дівчат.
З блискотінням зір її красу я
Порівняю в полум'ї свічад.

Лагідна, ласкава, доброчесна.
Промінцями шкіра виграв.
В мові — меду слада необлесна,
Ув очах — приречення мос.

Горда шия над грудьми у неї,
Пишні коси — ночі плин гнучкий,
Млосні руки — золоті лілеї,
Пелюстинки лотоса — пучки.

Йде вона — що лоддя довговесла
Грав-плине в нільський хвилепад.
Йде вона — круті широкі чресла
Спір ведуть про шал її принад.

В мене серце викрада «добридем»,
Інші тратять голови свої.
Не один бреде услід набридем,
Зваблений усмішкою її.

Очі, коси, губи, руки, перса!
Ця красуня поміж перших перша.

Пісня друга

Два слова скаже Брат,
І серце завмира.
А він, облесник, рад:
Мовляв, ще замала.

Сусіди — я і він,
Будинки — дах у дах,
Проте на сотні гін
Проліг між нами шлях.

О матінко моя!
Вслугуй мені, ачей,
Скажи йому, що я —
Не для його очей.

О серденько, об нім
Забудь, не завмирай!
Любити хмарі грім,
Затям, не завжди рай.

О, безсердечний Брат!
Глухий не по роках!
Таж кожен рух мій рад
Цвісти в його руках!

Коли ж то він збагне
Кохання до кінця
Та випросить мене
У матінки й вітця?!

Якщо мене тобі
Судила Золота,
Не зрадить, далєбі,
Тебе любов свята.

Приходь же, Брате мій,
Скажи оті слова,
Де «ти — моя, я — твій»...
Хоч кілька слів!.. Хоч два...

Пісня третя

Три бажання мала: в храмі побувати,
Золоту уздріти, вздрівши, помолитись...
Нащо в колісниці ти над'їхав, Брате?
Чом ти не зуміло, серце, помилитись?
Де його шукати — безпомильно знаєш,
А мене супроти нього намовляєш!

Три бажання маю: щоб спинились коні,
Милого почути, втіхи з ним зазнати...
Ой, завів би Брат нас у свої покої!
Зупиніться, коні! Не вагайся, Брате!
Тихше, серце, тихше! Чуєш гук-кличі?
Озвемося, серце, як покличуть трічі!

Пісня четверта

Учетверо частіше б'ється серце,
По тілу гаряче розгонить кров;
По-людськи кроку не ступіть; і все це —
Ота моя невтолена любов.

Ні одягтись, ні взяти опахало —
Все випадає з розімлілих рук.
Ніколи досі так не допікало,
А тут: «Не гайся, бо мета — це рух!»

О серце, не схиби і схаменися!
Коханий сам колись до нас прийде,
Ще й погляди цікавих приведе —
Йому і їм ти мило усміхнися,

Бо знаєш: зле подивиться сусід,
Не втримається з докором сусідка,
Що від кохання я згубила встид...
Найкраще — як любов не має свідка.

Щоб не було нас пліткою учеплено,
Ти бийся помаліш бодай учетверо.

Пісня п'ята

П'ять разів я кланявся богині,
Золоту Хатор хвалив піснями,
Щоб Сестра прийшла до мене нині,
Щоб уста мої її пізнали.

Так і сталося! Вже Сестра на ганку!
Я — в полоні радісного свята!
Всі вітають юну єгиптянку,
Що прийшла утішитись до Брата.

Я курих богам живицю мірри,
Птиць приніс у жертву і худобу.
Все ж три дні утіхи відшуміли.
Знов я сам — оце вже п'яту дробу.

Пісня шоста

Шість кроків розділяло нас,
Як я минала дім його.
З ріднею він стояв якраз,
Поглянув, тільки і того.

А я — розквітла! Розгадай,
О мамо, що в мені цвіте!
Хатор! Уздріти ненці дай
Моє цвітіння золоте!

Хай я прийду у їхній дім
І на очах у них у всіх
Цілунок викрию своїм
Бажання радісних утіх.

О Золота, наснаги дай,
Полуду сну зітри з очей,
Хай Брата бачу я бодай
Тих вимріяних шість ночей!

Пісня сьома

Сім днів — цілий тиждень! — не бачив
Свої коханої я,
І чую, що хворий неначе,
Що сила пропала моя.

Приходять планетники сиві,
І вчені якісь шептуни —
Хвороби моєї не в силі
Ні як розпізнати вони.

Щоб звівся я з ложа, шепніте
Мені найдорожче ім'я,
Від неї посланця пришліте —
Негайно одужаю я.

Що знахар і всі його ліки!
Хай сам собі нині їх п'є,
Й п'ючи, хай затамить навіки:
Кохана — здоров'я моє.

Лікує мене її погляд,
Солодка принада грудей.
Обійми — найкращий мій догляд.
Прийди ж хоч на сьомий день!

Три бажання

1

До милої поквапся, мов гонець,
Що до царя важливу вість несе, —
Царя-бо нетерплячка б'є і ссе,
Трясе, аж на чолі бринить вінець.

Для нього, для гінця, — найліпший кінь,
Найліпша колісниця і нагай.
Жене він, обганяє власну тіль —
Гей, поганяй, гей, боже помагай!

Як спинишся під брамою її,
Найкращі дні і ночі — всі твої.

2

Так зливи прагне стебло убоге,
Що на піску виростає.
Лети до неї, мов царський огир —
Окраса всіх царських стаснь.

Його ядерним зерном годують,
Він весь — укоськана дикість,
Він з тих, що рабським словом гидуєть,
Підвладні слову владыки.

Його нікому не перегнати.
Про нього тільки коханій знати.

3

Ах, коли б ти мчав до мене,
Як газель в степах пустельних! —
Сіль піску ногами меле —
Хтось з мисливців ось-ось стрельне;

пси за нею шкірять зуби,
вся вона у хмарі пилу,
гостро грають ловчі труби —
ні спочину, ні зупину.

хай же й ти домчиш до мене,
оминувши друзів щирих.
серце, од чекання вмерле,
оживе в обіймах милих.

**Початок солодких,
знайдених у манускриптах
висловлювань,
записаних Нахт-Собеком з Некрополя**

1

визьми з собою це і линь-лети до неї,
чекають там тебе лампадки й орхідеї,
і флейти з арфами. чека тебе вона!
ти на додачу їй дай випити вина.

тоді перехитриш її в бажанні й слові
і стане вашою ця дивна ніч любові,
і визітгне вона: «О, обіймай мене!»
і так, як нинішня, ніч завтрашня мине.

2

як прийдеш ти до неї з піснями,
тут важливо,
щоб сказала вона: «Поміж нами
все можливо».

на подвір'ї нікого — погляньте! —
тільки вітер гойдає гірлянди.

90

небо пада на землю віками
без вагання.
небо пахне п'янкими зірками
і коханням.

на подвір'ї нікого — погляньте! —
тільки вітер гойдає гірлянди.

3

ото біда — така ще молода,
а вже аркан так вміло накида.
вже я в петлі її смолистих кіс,
вже я навик до віч її приріс,
в її намисті я, що в кайданні,
тавро її каблучки на мені.

4

як тебе до мене тягне,
як обіймів серце прагне,
нащо довго так мовчати?!
о хатор, клянусь, хлопчину
не покину, в травах скину
перед ним пахучі шати!

5

ми над нілом сковались обоє
у куцах для людей непомітні.
дві тарелі, де їжа й напої,
так на перса мої подібні...

6

вона мені таке вчинила,
про що і згадувати годі:
ввійшла, а двері зачинила,
мене зоставивши при вході.

7*

91

А що б то глянути ув очі:
«О красеню, ходи зо мною!..»
Чомусь вона цієї ночі
Була глухою і німою.

7

Серед ночі якось випадково
Біля дому її я спіткнувся.
Камінцем у вікно кинув слово —
Камінець не вернувся.

Біля брами стоять на чатах
Для коханця не вельми приємно.
Відчиніться, благаю, о врата,
Відчиніться таємно!

То не злочин — мене там чекають.
У нічному хліві господині
Два жертовні воли ремигають —
Це для вас, о гостинні!

Вас вшанують, мов доброго бога,
Як нечутно одсунеться засув.
Вам, о врата, — вола-довгорога,
Як одсунеться засув!

А молодшого вам, о зависи,
Мовчні стражі нічної гостини,
Щоб сумним не вертався я звідси,
Щоб мене ви впустили.

Ні замків не залишать без дані,
Ні ключів... Отворіться, о врата!
Хай Сестра у терпкому чеканні
Дочекається Врата.

А ще краще було б, якби теслі
Вас надалі робили з соломи,
Щоб і в місячні ночі, і в темні
Цілував я уста її теплі,
Її очі солоні.

Над рікою

1

Сестра — на тамтому, далекому березі.
Між нашим коханням ріка протіка.
Дріма крокодил в комишевому пелесі
І сонце нещадно його припіка.

Рушаю убрід — ані страху, ні відчаю.
Ніщо не поверне мене навзворот.
Кохання мов дорівнялось до вічності.
Кохання мов — як закляття од вод.

Я бачу, вже бачу — Сестра наближається!
Я руки простяг — ще два кроки, ще крок...
Вже тільки півроку між нами лишається:
В обіймах обсохну — дарма, що намок.

2

Обійми нижних рук її,
Вона в моїх обіймах —
Це Пунгу миртові гаї,
Це м'яккість нерозвійна!

3

Як тільки вона в поцілунку
Поволі уста розтуля,
Я раптом п'янію без тронку,
Пливе під ногами земля.

Коли вже нарешті ти постіль постелиш, слуго?
 Та тільки дивися — полотна як слід вибирай!
 Є царське?
 Не гоже!
 Згребінне?
 Не треба його!
 Що міррою пахне — тим ложе для нас вистеляй!

З червоного шовку гладеньке накинь покривало,
 Щоб тонко і лагідно тіло її обливало.

О, чи коли діждусь я насолоди
 Рабою бути між її рабинь?
 Ті ноги їй змивають кожен день,
 А я — лиш від нагоди до нагоди.

Чи вимолю коли собі у долі
 За пралю їй служити? Міг би сам
 З одеж змивати мірру і бальзам —
 З одеж, в яких співали перса голі.

Хочу стати перстеном твоїм
 На пахучій пелюстинці пальця.
 О, щоб так!.. Пробув би вік твоїм
 На пахучім пагінчику пальця.

Фрагменти

Цілий день її благаю:
 «Не знущайся без потреби,
 Не примушуй до безкраю
 В тузі мучитись без тебе».

Вже мій кінь не має стриму,
 Колісниця — наче птиця,
 Та дарма! Вперед нестимусь,
 Поки щент не розлетиться!

На щирозлотий острів одплива
 Моя Сестра, сп'янівши од любові.
 Не покидай, пливім туди обоє,
 Допоки в серці ще любов жива!

О, день чудового сп'яніння!
 Ми разом з ним — любов гряде!
 І хай там бурі нетерпіння,
 Хай вітер заздрісно гуде,—
 Ми разом з ним — любов гряде!

Питаю нишком свого серця:
 «За що я Брата так люблю?
 На мене, серденько, не сердься,
 Хай навіть я тебе згублю
 За те, що так його люблю!»

Вітер

Як приходить зелен-вітер —
Сикомору чеше віти.
Ти приходиш, моє серце,
Утішавш моє серце.

Любовна пісня

Твоє кохання — кохання птаха.
Твоє обличчя — дитинно-чисте.
Гладенька шкіра твоя пропахла
П'янким бальзамом, вином іскристим.

Життєвій моці зерна пшениці
Твоє веселе життя вподібно,
Ясний твій погляд — ранній зірниці,
Сонцю, що в небі сходить погідно.

Возносиш руки — пахучі майва!
Ра прославляєш — ніч гірко плаче.
Вогоподібно світишся, наче
В тобі — промінчик божого сяйва.

Жриця богині Хатор

Любов у ній — бджоли високий лет.
Любов у ній — квіток солодкі соки.
Любов у ній — важкі пахучі соти.
Любов у ній — густий, пекучий мед.

Донька царя (любов у ній — мед!),
Велителька любові (мед — усе в ній!) —
По доброті, по щирості душевній
Нема їй рівних, хоч світи сходить.

Її уста — дозрілий виноград,
Від зерен в колоску рівніші зуби,
А гострі перса — чаші, повні згуби,
З яких, однак, усяк би пити рад!

Вічна любов

1

Клянуся своєю любов'ю
(Хіба хтось комусь надокучить),
Що будем довіку з тобою
І нас навіть Ра не розлучить.

Минулася праця буденна.
Завбачлива вічність подбала,
Щоб наша любов безіменна
В нестертих іменнях тривала.

Прекрасні часи, коли сонце
Сія — безконечне й безкрає,
І радісний сонячний сон цей
Гробниці на мить отворяє.

2

Ти вічно тут зо мною
День у день.
Я вічно там з тобою
День у день.

Згадалося, як був ти
Молодим.
О радосте, як був ти
Молодим!

Похвала коханій дружині

Кохана дружина, жона пречудова,
Владійка солодкого тіла і слова,
Нетлінна у вогнищі рідного дому —
Найменшого зла не вчинила нікому,
Як істина — іста, правдива — як правда,
У кожному ділі доладна і вправна,
У мужа півцарства вартує вона —
Кохана дружина, солодка жона.

З повчань Птахотепа

1

Ученістю даремно не хизуйся
І не вважай, що тільки ти все знавш.
Не лиш у мудрих, досвідом багатих,
А й в недосвідчених поради спитуй.

Мистецтва де границі? Хто їх бачив?
Хто знав, чи зна, чи знатиме митця,
Художника — такого, щоб сягнув
Майстерності й краси вершин граничних?

Як ізмарagd, заховане у надрах
Розумне слово. Та між тим не раз
Його знаходиш на устах рабині,
Що розтира на камені зерно.

2

Якщо шануєш дружбу дому,
Де ти, як брат, як гість почесний,
Коли б туди лиш не зайшов, —
Дивись — жінок остерігайся.

Запанібрата з ними бути —
Позбутись всіх своїх вигод.
Людей чимало поплатились
За це лукаве панібратство.

Жіночих тіл фаянс принадний
Нас прохолодою чарує,
Щоб через мить заплomenіти
Сардоніксом білогарячим.

Жіночим тілом володіти —
Це в сні короткому забутись.
Жіночу сутність осягти —
Це значить вмерти навик-віки.

3

Якщо тебе вабить життя доброчесне,
Збудуй собі дім, господиню знайди,
З любов'ю та ласкою в дім приведи —
Якщо тобі любе життя доброчесне.

Жона для господаря — гожа рілля:
Давай ситну їжу, шануй пишну вроду,
Для серця і лона даруй насолоду
І знай, що жона тобі — гожа рілля.

Любовне заклинання

Преславні будьте, о богове!
Ти, Ра, ви, Сім Хатор; і всі,
Чії пов'язки пурпурові
В божественній горять красі.

Нехай вона іде за мною,
Як віл за пійлом в дні посух,

Як служниця за діворою,
Як за отарою пастух.

Коли ж не змусите її ви
Іти за мною — не прощу...
Як не діждусь обіймів діви —
Вусіріс за вогнем пуцу!

Свято в саду

Ось тобі лотоса квіт —
Лотоса квіт з твого саду.
Вигнулись китиці віт
Нашим очам на принаду.

Пахнуть веселі квітки,
В тінях — бальзам прохолоди.
Перед тобою — віки
Щастя, любові і згоди.

Пирування

1

Може, Істина бажає
Безоглядно оп'яніти
У власному серці?

2

Міррою змасти їй коси,
Щоб добро й здоров'я з нею
Були повік-віку.

3

О, прилинь, північний вітре!
Виглядав тебе я довго
З високої вежі!

Туга за Мемфісом

Птах уяви уже мов серце поніс
У південні знайомі місця.
Утекло крадькома, щоб уздріти Мемфіс.
О, крилаті серця!

Хоч би стало ще сил дочекатись його!
Може, вернеться й скаже мені,
Чи горить ще блаженства священний вогонь
Да й при Білій стіні?

Безпораден я, з рук випада мені все —
При мені ж мого серця нема.
Може, з'явиться Пта і в Мемфіс однесе?..
Вколо тиша німа.

Зла недуга мене перетяла навкіс —
Я оглух, я осліп на біду.
О, будь милостив, Пта, дай уздріти Мемфіс! —
Там я серце знайду.

Слово на збір винограду

Виноград наш — наче град!
Хто б такому був не рад!
Щиро тішитесь господар —
Небувалий виноград!

Вже сягає нам колін
Соку пінистий рубін,
А на лозах — грона, грона!
Чути стиглий передзвін.

Глянь на ягоди оці,
Що тримаєш у руці,—
Ще таких ніхто не бачив,
Навіть наші праотці.

А який веселий сік!
Від журби і туги лік.
Пий же! В радощах і втісі
Має жити чоловік.

Вечоріє поміж лоз.
Грона сивіють од рос.
Плавають в рожевій піні
Крапельни жовтих ос.

Пий, господарє, до дна!
І воздай на схилі дня
Небесам похвальне слово,
Щоб в новому році знову
Вдосталь нам було вина.

Величальна Нілові

1

Слався, слався, о Хамі!
Жовтим палом не випит,
Ти прийшов, щоб довіку
Напувати Єгипет.

Плин його причаївся
В берегах безпричальних,
Наче морок у сонці
В день пісень величальних.

Він поля напуває,
Козенят і дорогу,
Також — камінь пустельний,
Бо ж і роси — від нього.

Навіть Ра, Пта і Непра
Перед ним у боргу є.
Він, закоханий в землю,
Над богами богує.

2

Ні риб, ні птиць, і листя почорніло,
І сіячам земля давно не родить...
Коли забиті ілом ніздрі Нілу,
Віднішають боги і мрутуть народи.

3

Як ставься найстрашніше —
Гинуть і земля, і люди...
В юрмах ті, котрі живі ще,
Ждуть, коли Ріка прибуде.

Але ось вже Хнум великий
Знов Ріку уповні творить.
Величальні линуць крики,
Що німий — а й той говорить.

Вже ніхто мовчать не хоче.
Годі страху, злиднів, згуби!
Кожна кісточка регоче,
Сяють сміхом білі зуби.

Той, що їжу приносить,
 Той, що творить прекрасне,
 Той, що пахне вельможю,
 Той, що всіх утішає,
 Той, що трави глибокі
 родить стадам-отарам,
 Той, що в серці про жертву
 пам'ятає для бога,
 хоч і бог, де б не був він,—
 чи у небі, чи в пеклі,
 чи таки на землі цій,—
 все ж залежний від нього.
 Він тримає під собою
 наші Землі Обидві,
 Він коші засипає
 найдобірнішим збіжжям,
 Він добро створює
 для людей найбільш бідних,
 для людей найбільш бідних —
 хліб і воду священну.

Від нього ми у дар приймаємо дерева,
 Вони ж від нього в дар приймають білий цвіт.
 Жива його вода, могутня й кришталева,
 Народжує човни, веде їх в дальній світ.
 Він одяга вінки із лотосів та піни
 На чола статуям, відбитим у воді.
 Ні слуги, ні раби від нього не терпіли,
 Хоч служать всі йому — старі і молоді.
 Звідкіль його можуть, веселощі, утома?
 Чому його пісні — мов арфи передзвін?
 Таємна суть його нікому не відома,
 Ніхто не знає тих місць, де народився він.

Де такі комори, щоб вмістити
 В них твої дари, твої щедроти!
 Хто ще вміє так людей гостити!
 Хто ти? Цар? Чи бог? Чи лицар? Хто ти?!

Всі твої закони — непорушні.
 Два Єгипти — і твої обидва.
 Людям допомогти в години скрушні —
 Суть твоя, твій гімн, твоя молитва.

Гей, коли оповісник сповіщає про тебе,
 Позбувається серце і страху, і тривоги.
 В Геліополі ясним — всі боги твого неба.
 Крокодили вагітні, Нейт чекає пологів.

Густо, буйно, завзято сходять зерна на нивах.
 Урожай дасть могутність і волам, і людині:
 Нагодує, зодягне — і людина щаслива,
 І нема суперечки, і немає гордині.

Хай він з п'ятьми плине німо —
 Браму день йому отворить!
 Буйність і могутність Нілу
 Все у цьому світі творить.

Хто з живих його не знає!
 Їм дари несе він щедрі,
 Щоб сповнялись в цілім краї
 Заміри його священні.

Любить він роботу в полі,
 Дружить з Пта — кує і ліпить.

Віщим провидінням долі
Саме він створив Єгипет.

9

Ти знов приходиш — дзюркотить вода,
І таємниця — вже не таємниця.
Коли ти в гніві — риба пропада,
У бідних і вельмож — тривожні лиця.

Чекають всі великої води:
Воли і люди, ниви і сади.
Помітен всяк, хто поле обробля.
Вже розпрощались друзі-нерозлуки.
Вже шовк одерж очей не звеселя,
Вже без окрас коштовних коси й руки.

Не чують опівнічної води
Ні люди, ні тварини, ні сади.
Говорить все, та поки що не чуть
У тих словах живої прохолоди.
Ще день, ще два — і води потечуть,
Священні води, животворні води.

На радість недалекої води
Ти пахощами тілу догоди.

10

Твої правди прагнуть люди,
Бо є у ній все те, що буде.

Ти вчиш: «Терплячі доти ждуть,
Допок їм відповідь дадуть».

У відповідь слова прозорі
Дадуть про Хапі хвилі в морі.

Рушають в поле сіячі,
За ними слідом — багаті.

106

Чомусь тих птиць не видно нині,
Що інколи летять з пустині.

Всім править Непра — бог зерна,
А богом — Ніл, це кожен зна.

Хто сріблом форму набиває —
Про золото не забуває.

Чи стануть їсти лазурит,
Як тік зерном тугим залит!

11

Арфи звук — для тебе,
Оплески — для тебе,
Юнаки твої і діти тішаються тобою.
Колосистих стебел,
Крупнозерних стебел
Густо визріло на нивах — гріє молотьбою!

І земля розквітне,
Радістю розквітне,
Судна, повнені достатком, до людей поплинуть.
Всім серцям вагітних,
Матерям вагітним
Щедро ти життя даруєш в радісну годину.

12

Коли починаєш ти в місто вступати,
Величний такий, багатоплідний,
Тебе самоцвітами славить багатий
І квіткою лотосу — бідний.

Коли ж пересичені раптом забудуть
Щедроті твої надприродні,
Їх злидні останнього статку позбудуть,
Зачерствіють землі безводні.

8*

107

Язик твоєї повені, о Хапі,
Вилизує жертвну кров з каміння.
Пустельний лев несе тобі у лапі
Дорогоцінне сонячне проміння.

Як і богам, тобі приносять жертви,
Вшановують тебе у кожному домі,
Проте у пеклі, у країні мертвих
Твої наймення світлі — невідомі.

Творить людина молитву богам —
Квітни, о Хапі!
Розквіту просить обом берегам —
Квітни, о Хапі!
Ти, що єси у вині і зерні, —
Квітни, о Хапі!
Ти, що худобою повниш стайні, —
Квітни, о Хапі!
Ти, що над тебе нема у світах, —
Квітни, о Хапі!
Квітни, о Хапі, во многих літах,
Квітни, о Хапі!

У мирі й супокої до кінця
Доведено се працею писця
Кагабу срібних обидвох домів;
Так, саме він се до кінця довів.

До богині

О ти,
Чиї кроки
Широкі
В просторі,
Одежі — прозорі.
О ти,
Малахіт, бірюзу і смарагди що сієш,
Мов зорі!
Коли ти цвітеш, зацвітаю і я
І цвіту безупину.
Мене, мов рослину,
Овіює пахом
Медового плинну.

До вранішнього сонця

Золота впливає на сонячнім судні —
Ра її любить.
В Золотої на судні вітрила могутні —
Ра її любить.
В Золотої на судні розкішні покої —
Ра її любить.
Ра прийшов, щоб уздріти красу Золотої, —
Ра її любить.

До ночі

У лоні неба достигала ніч.
Із лона неба народилась ніч.
Належить рідній матері ця ніч.
Мені ж належить сон і спокій плоті.

Пошли мені, о ночо, тишу й мир,
То матимеш од мене тишу й мир.
Спочинок, ночо, дай мені і мир,
То матимеш од мене відпочинок,

Пошкандибав кульгавий вечір геть,
Зламав свій посох — злісно кинув геть,
Свій глек розбив — череп'я кинув геть —
Гнила вода в сухім піску пропала.

А ніч належить матері своїй,
Своїй богині, Золотій своїй...
Що ж, ніч належить матері своїй,
Мені — спокійна стишеність природи.

Цариця Хатшепсут відміряє пахощі для свого вітця Амона

Олію пахучу своїми руками цариця одмірить.
Царицине тіло росою умите, пахуче од мірри.
Царицине тіло ніжніше за лотос, за пахощі Пунту.
В царицинім тілі бушують потоки солодкого бунту.
Як зірка, що сяє над храмом високим у небі бездоннім,
Царицине тіло весь край осяває — до дальніх кордонів.

Пісня семи Хатор

Наші ритмічні удари — для тебе.
Танцями славимо велич богині.
Слався, о владарко квітів і стебел!
Слався, о сестро небесної сині!

Все це — від тебе: коштовні намиста,
Скіпетри владні і музика мирту.

Слався, о жінко, богине пречиста!
Слався, заступнице ніжного флірту!

Ніч у ніч тебе хвалити —
Від смеркання до світання,
Факели пахкі палити,
Співувати про кохання.

Ти — любов, танок, утіха,
Ти — і музика, і слово,
Ти — вино міцне у міхах,
Ти — яскрінь вина міцного.

Наші тимпани — для тебе, богине.
Славимо радість, неславимо тугу.
Слався, о владарко древа і глини!
Слався, о сестро зеленого лугу!

Все це — від тебе: пісні величальні,
Міфи повчальні і книги пророчі.
Слався у щасті і слався в печалі!
Слався, заступнице творчої ночі!

Ніч у ніч тобі радіти
З юнаками під зірками.
Ми — твої веселі діти,
Перевінчані вінками.

Ти — Ріки пахучі води,
Ти — забави пречудові,
Ти — барвисті хороводи,
Мудрі пустоці любові.

Плач Ісиди за Осірісом

Я жінка, дружина твоя і Сестра.
Приходь — я так прагну уздріти тебе!
Як темно довкола, хоч сонячний Ра
По небу у човні двовесло гребе!

Як темно довкола! Клубочиться тінь —
То серце моє від розлуки згоря.
Горить моє серце, бо тінями стін
Від тебе навіки відтінена я.

На наших містах — руйнування печать.
Шукаю тебе — бездоріжжя і дим.
Кохання твоє оповила печаль.
Не будь так далеко! Без мене! Один!

Поглянь, онде Гор наш вже Сета зв'язав —
На суд братовбивцю, на страту веде.
О ні, недаремно комиш і лоза
Сховали Ісиду і Гора в той день!

Помщуся за тебе! Приходь, не барись!
Це я тебе кличу — Сестра і жона.
В розпуці розпуці лише не корись —
Нестерпна для плоті твоєї вона.

Очікування зустрічі

Господаре мій, повелителю,
Між нами і сонце, і вітер.
Годину чи зо дві ще витерплю,
А далі несила терпіти.

Це станеться нині, ми стрінемось,
І квіти далекого Пунту
Ввіп'ються пахучими стрілами
У нашу любов незабутню.

Я знаю, тобою вчаровані
Усі найвельможніші дами.
Це так, але ж ми попаровані
Літами її чужими світами.

Тобі я — супруга законна
Одвіку, вовіки і присно...
Стою(наче в землю!) закопана
В оцю ось розгойдану пристань.

Нарікання на похороні

Того, хто пив меди хмільні й веселі,
Днесь мучить спрага в бєзводі пустелі.
В кого була комора не одна,
Жадєн той нині пригорщі зерна.

Примітки до переспівів

(За алфавітом)

Амон — спершу місцевий бог Фів; коли Фіви стали столицею, його проголошено головним богом Стародавнього Єгипту.

Атон — сонячний диск; єдиний бог Єгипту за часів знаменитого релігійного реформатора Ехнатона.

Біла стіна (Мен-нефер) — єгипетська назва Мемфіса.

Брат — у стародавньому Єгипті це слово вживалося також у значенні «коханий».

Бусіріс (тепер Абу Сір) — місто в дельті Нілу, яке вважалося місцем народження бога Осіріса. Тут у храмі Ісіди по ньому щорічно справляли поминки.

Геліополь — північна частина сучасного Каїра. «Всі боги твого неба» — дев'ять богів Геліополя, так звана Еннеада.

Гор — у давньоєгипетській міфології бог — покровитель царів, син Ісіди та Осіріса.

Джедефгор — син фараона Хуфу, вважався мудрецем і вченим.

Золота — епітет богинь Хатор і Сехмет.

Іарит — богиня-змія, хранителька влади фараонів.

Імхотеп — радник фараона III династії Джосера. Вважався великим мудрецем і вченим.

Ісіда — богиня, дружина Осіріса, мати Гора; їй поклонялись як покровительці родючості, материнства і добробуту.

Каресу — можливо, один з мудреців, твори якого до нас не дійшли.

Мемфіс — давня столиця Єгипту, центр культу бога Пта.

Мирра (або мірра) — пахуча живиця з багатьох африканських та арабських рослин.

Місто Вічності — некрополь.

Нейт — богиня, покровителька зброярів і ткачів. Її вшановували також як богиню-матір. Вважалося, що ім'я Нейт — дружини бога-крокодила Собека — відганяє злі чари.

Непра — бог зерна.

Нефертум — бог, син бога Пта і богині Сехмет. Його зображали з квіткою лотоса на голові (лотос — символ народження і розквіту).

Нефрі — можливо, мова йде про відомого мудреця Неферті, що жив, згідно переказів, при фараоні Снофру (XXVII ст. до н.е.).

Осіріс — бог, якого вбив злий брат Сет. Ісіда оживила мужа, потім він став царем загробного світу і суддею померлих.

Пта — владики богів, якому поклонялись як творцеві всього суцього. Його вважали своїм покровителем ковалі і скульптори.

Птахемджхуті — можливо, автор повчань, що до нас не дійшли.

Птахотеп — один з найбільших мудреців стародавнього Єгипту (XXV ст. до н.е.).

Пунт — очевидно, країна над Червоним морем, звідки до Єгипту завозили пахощі.

Ра — бог сонця у стародавніх єгиптян.

Ріка — Ніл.

Сестра — в стародавньому Єгипті це слово вживалося також у значенні «кохана».

Сехмет — староегипетська богиня, шанувалася в Мемфісі як дружина бога Пта.

Сім Хатор — за віруваннями стародавніх єгиптян, богиня кохання Хатор втілювалася в образі семи богинь — вщунок долі.

Хапі — єгипетська назва Нілу, який вшановували як божество.

Хатор — одна з великих давньоєгипетських богинь,

дружина Гора, богиня радості, кохання, народжень і творчості.

Хахепер-сенеб — один з мудреців чи наставників, якому приписують повчання.

Хетті — автор поширеного шкільного повчання, де прославляється професія писця.

Хнум — бог, творець світу і людей, яких він виліпив на гончарному крузі. Центр культу Хнума був на крайньому півдні країни, біля першого порога Нілу.

Зміст

«Я знов — туди...»	3
------------------------------	---

ВІРШІ ТА ПІСНІ

Оптимістичний реквієм	5
Джерело	7
«В далину на останніх крижинах...»	7
«Він лежав під зеленим розгойданим небом...»	8
Останній монолог Юрія Великановича	9
Володимирові Ковалю	10
Вага полум'я	11
Пісня	11
Приземлення	12
Передчуття	13
Мандрівка днів	13
Падіння Ікара	14
Бог війни	15
«Над березнем у бурих кублах лип...»	15
«Пресвітла яблуна в саду...»	16
Пісні ланів	21
Дими	22
Вовкулака	22
Дід	23
«Густа темнава зелень...»	24
Осінь в Туркотині	24
Космацька балада	26
Мольфар	27
«Тепер — про зиму...»	28
«Високі зорі над селом...»	29
«Струмки смерек стікають з полонин...»	29
Світлиця	31
Ескіз тетраптиха	32
Колискова	32
«Під Києвом, на березі Дніпра...»	33
В Юрмалі	34
«У тихих тінях Юрмалі...»	34
Співає Анна Герман	35
Пшеничне перевесло	35

Срібні птаці лелек	36
«Зеленої тіні глибинь тасмнича...»	37
Малюнок на шпирмі	38
Вічність	39
«Болить душа, як жовті стерні...»	39
Минуше	40
«Вже дозріває листя на деревах...»	40
Абдикація	41
Сонет на уродини	42
Балада про сіру птицю	42
Не забудь	43
«По ярах — білі терни...»	44
«Духмяний мед загус в серпневім дикім зіллі...»	45
«Печальні брови журавлів...»	45
«Дзвени мені хоч ти, моя любове...»	46
Три вірменські мелодії	47
Лиш раз цвіте любов	49
Твій сміх	49
Щороку — і весна, і осінь	50
Романтична балада	51
Карпатські солов'ї	52

ТРИ КОРОТКІ ПОЕМИ

Станси осіннього шляху	55
Дана	61
Звенигород і ми	68

ПЕРЕСПІВИ ДАВНЬОБГИПЕТСЬКОЇ ЛІРИКИ

Сила кохання	73
Початок прекрасних і радісних пісень Сестри, коли вона повертається з луку	76
Початок радісних пісень	79
Дерева її саду	81
Початкове слово великої дарительки радощів	84
Три бажання	89
Початок солодких, знайдених у манускриптах висловлювань, записаних Нахт-Собеком з Некрополя	90
Над Рікою	93
Фрагменти	95
Вітер	96
Любовна пісня	96
Жриця богині Хатор	96
Вічна любов	97

Похвала коханій дружині	98
З повчань Птахотепа	98
Любовне заклинання	99
Свято в саду	100
Пирування	100
Туга за Мемфісом	101
Слово на збір винограду	101
Величальна Нілові	102
До богині	109
До вранішнього сонця	109
До ночі	109
Цариця Хатшепсут відміряє пахоці для свого вітця Амона	110
Пісня семи Хатор	110
Плач Ісїди за Осірісом	112
Очікування зустрічі	112
Нарікання на похороні	113
Примітки до переспівів	114

Богдан Михайлович Стельмах
ОТЦОВСКИЕ СЛОВА
Стихи

Львов, издательство «Каменяр», 1984
(На украинском языке)

Редактор *О. К. Романчук*
Художник *В. Р. Пікулицький*
Художній редактор *І. П. Плесканко*
Технічний редактор *Ц. А. Буркатовська*
Коректор *І. М. Микига*

Інформ. бланк № 1160

Здано на складання 09. 01. 84
Підписано до друку 20. 03. 84
БГ 04730. Формат 70×90^{1/32}
Папір офсетний № 1. Гарнітура шкільна
Високий друк. Умов. друк. арк. 4,39+1вкл.
Умовн. фарб.-відб. 5,05. Обл.-вид. арк. 4,73+0,06 вкл.
Тираж 4000 пр. Замовлення 159-4
Ціна 85 к.

Видавництво «Каменяр»
290006 Львів, Підвальна, 3
Львівська
книжкова фабрика «Атлас»
290005 Львів, Зелена, 20

*

Стельмах Б. М.
С79 Батькові слова : Поезії. — Львів : Каменяр, 1984. — 119 с., 1 л. портр.

До нової збірки сучасного українського поета ввійшли твори, об'єднані в три поетичні цикли: «Вірші та пісні», «Три короткі поеми» і «Переспіви, давньоєгипетської лірики». У двох перших циклах — твори про високі моральні якості радянської людини і її патріотизм, ліричні вірші, у третьому — переспіви класичних зразків поезії стародавніх єгиптян.

С 4702590200-034 59.84
М214(04)-84

ББК84.Ук7
У2

